

Opinnäytetyö Turun Ammattikorkeakoulu

Terveysala

Sairaanhoitaja (AMK)

2015

Emmi Kuitunen, Tuula Sonck & Heidi Vuorisalo

Nuorten päihdekasvatuksen kehittäminen

– Salon 7-luokkalaisten kokemuksia
draaman käytöstä ennaltaehkäisevässä
päihdetyössä

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Emmi Kuitunen, Tuula Sonck & Heidi Vuorisalo

Nuorten päihdekasvatuksen kehittäminen

–Salon 7-luokkalaisten kokemuksia draaman käytöstä ennaltaehkäisevässä päihdetyössä

Nuoruus on ihmisen elämässä ajanjakso, jolloin päihteidenkäyttö tai päihteettömyys tulee ajankohtaiseksi. Nuorten päihdekokeilut ovat vähentyneet 2000-luvulla ja täysin raittiiden nuorten osuus on lisääntynyt. Päihteiden käyttöä esiintyy kuitenkin edelleen ja tämän takia päihdekasvatus on hyvä aloittaa hyvissä ajoin.

Opinnäytetyö toteutettiin osana Salon kaupungin ”Saa olla selvänä” -hanketta, jossa käytettiin draamalähtöistä menetelmää ehkäisevässä päihdetyössä. Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Salon 7-luokkalaisten nuorten päihteidenkäyttöä ja näytelmän käytön hyödyllisyyttä päihteidenkäytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorten päihdekasvatusta.

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella Salon 7-luokkalaisilta (n=533) ”Saa olla selvänä”- draamaesitysten jälkeisillä purkutunneilla neljässä Salon yläkoulussa. Monivalintakysymykset analysoitiin SPSS-ohjelman ja avoimet kysymykset sisällönanalyysin avulla.

Tuloksista käy ilmi, että oppilaista oli kokeillut alkoholia 37,2% (f=197) ja tupakkaa 19,1% (f=102). Huumeita oppilaista oli kokeillut 3 nuorta eli vain 0,6%. Näytelmän hyvänä menetelmänä päihteiden käytön ehkäisyssä koki 66,9% (f=344) oppilaista. Oppilaista 65% (f=339) koki saaneensa näytelmän avulla tärkeää tietoa päihteidenkäytön riskeistä ja haitoista. Oppilaista 38% (f=198) haluaisi saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä.

Tulosten pohjalta voidaan päätellä, että draamankäyttö on nuorille mieluinen ja hyödyllinen päihdekasvatusmenetelmä. Draamaa voisi hyödyntää enemmän opetuksessa ja tutkimuksesta saadusta tiedosta voi olla hyötyä tulevaisuuden päihdekasvatustyössä.

ASIASANAT: Nuoret, ehkäisevä päihdetyö, päihteet, taidelähtöiset menetelmät, päihdekasvatus, saa olla selvänä

BACHELOR THESIS | ABSTRACT
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Health care | Registered Nurse (AMK)
December 2015 | 67 + 4
Sirpa Nikunen & Tiina Pelander

Emmi Kuitunen, Tuula Sonck & Heidi Vuorisalo

Development of youths substance education

- Salo 7th grade students experiences of using drama based methods in preventive substance abuse work

Youth is a time when substance use or sobriety becomes relative subject. Youths substance and drug experiments has decreased in 21st century. Total part of sobriety youth has increased, but there is still some use of drugs and other substances. This is the reason why it is important to start youths substance education on time. Bachelor thesis was part of Salo citys "You can be sober" –project, where drama based methods were used in preventive substance abuse work. The purpose of this bachelor thesis was to survey Salo's 7th grade students substance use, and how effective drama is in preventing substance use. The aim is to develop youths substance education.

The bachelor thesis material was collected in classes with questionnaire to Salos 7th graders (n=533), after "You can be sober" – drama performance. These events were happening in four different secondary schools in Salo. The multiple-questions were analyzed with SPSS –program, and open-questions with content analysis.

The results indicate that 37,2% (f=197) of the students has tried alcohol, and 19,1% (f=102) of them has tried tobacco. Only three students has tried drugs. Drama performance was felted a good method in preventive substance use work by more than a half 66,9% (f=344). Students, 65% (f=339) of them felted that they got important information about the risks and disbenefits of substance use. Students, 38% (f=198) wanted to get more information about other substances.

Based on results you can say, that drama based methods are preferable and useful substance education method. Drama could be used more in education, and the knowledge what you can get from the study could be used in the future.

KEYWORDS: Youth, preventive substance work, substances, drama based methods, substance education, you can be sober

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 NUORET JA PÄIHTEET	5
2.1 Tupakka ja nuorten tupakointi	6
2.2 Sähkösavuke ja nuorten sähkösavukkeen käyttö	8
2.3 Nuuska ja nuorten nuuskan käyttö	11
2.4 Alkoholi ja nuorten alkoholin käyttö	13
2.5 Huumeet ja nuorten huumausaineiden käyttö	15
3 NUORTEN EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ	19
4 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT EHKÄISEVÄSSÄ PÄIHDETYÖSSÄ	25
5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT	28
6 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN	29
7 TULOKSET	33
8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS	49
9 POHDINTA	53
LÄHTEET	59

LIITTEET

Liite 1. Saa olla selvänä - kyselylomake

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Toimeksiantosopimus

Liite 4. Tutkimuslupa

TAULUKOT

Taulukko 1.	
Oppilaiden vastaukset päihteiden käytöstä sukupuolen mukaan.	36
Taulukko 2.	
Oppilaiden vastaukset näytelmästä ja purkutunnista sukupuolen mukaan	37
Taulukko 3.	
Oppilaiden vastaukset päihteiden käytöstä kouluittain.	39
Taulukko 4.	
Oppilaiden vastaukset näytelmästä ja purkutunnista kouluittain.	41
Taulukko 5. Haluttu lisätieto päihteisiin liittyvistä aiheista.	43
Taulukko 6. Negatiivinen ja positiivinen palaute näytelmästä.	45
Taulukko 7. Positiiviset kokemukset purkutunnista.	47
Taulukko 8. Negatiiviset kokemukset purkutunnista.	48

KUVIOT

Kuvio 1. Kokemukset näytelmästä päihteiden käytön ehkäisymenetelmänä (n=514).	34
Kuvio 2. Kokemukset näytelmästä saadusta informaatiosta (n=525).	35
Kuvio 3. Halu saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä (n=525).	35

1 JOHDANTO

Suomessa nuoret tutustuvat tutkitusti päihteisiin noin 12–16-vuotiaina. Nuoruus onkin päihteiden käytön aloittamisen kannalta herkintä aikaa. Tänä aikana satunnainen päihteiden käyttö voi johtaa toistuvaan käyttöön ja jopa ongelmakäyttöön. Nuorille erityisesti ystäväpiiri usein tukee päihteiden käyttöä tai päihteettömyyttä. Nuoret voivat myös ajatella päihteiden käytön olevan yksi keino irrottautua vanhempien auktoriteetista. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 166.)

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on edistää terveyttä, turvallisuutta ja hyvinvointia. Siinä vaikutetaan päihteitä koskeviin ennakkokäsityksiin, suojaaviin tekijöihin, riskitekijöihin, käyttötapoihin, saatavuuteen, tarjontaan ja haittoihin. (THL 2015a.) Päihdevalistuksen tavoitteena ei ole sen tyrkyttäminen eikä vastaanottajan manipuloiminen. Näin tapahtuessa saattaa syntyä suurempi riski siihen ettei tietoa oteta vastaan, tai saatua ja opittua tietoa pidetään vähäpätöisenä. (THL 2015b.)

Nuorten koetaan olevan kykenevämpiä päätöksentekoon ja vastuun kantamiseen, kuin pienten lasten. Nuorille on tyypillistä omien näkemysten pohdinta ja vanhempien näkemysten kyseenalaistaminen. Eritoten ystävien mielipiteillä on suuri merkitys nuoren omiin näkemyksiin ja päätöksentekoon. Ystävät voivat luoda sosiaalisia paineita. Nuoret haluavat usein tuntea joukkoon kuulumisen tunnetta, joten teot vastaavat usein ystävien toimintaa. Nuoret haluavat usein välttää ryhmän ulkopuolelle jäämistä. Ystäväpiirin painostuksella voi olla suuri merkitys päihteiden käyttöön. (Leino-Kilpi & Välimäki 2009, 225.)

Taiteen on todettu olevan apuna vuorovaikutussuhteessa ja kasvatuksessa, eli arkisen kanssakäymisen rikastamisessa. Taidelähtöisten menetelmien käytön avulla saadaan mieli liikkeeseen, ja tuodaan esille erilaisia kokemuksia sekä tunteita. (THL 2015c.)

Opinnäytetyö toteutettiin osana Salon kaupungin ”Saa olla selvänä” -hanketta. Työ toteutettiin yhteistyössä Salon kansalaisopiston taiteenperusopetuksen oppilaiden sekä Turun ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoiden kanssa. Taiteenperusopetuksen oppilaat esittävät Salon 7-luokkalaisille päihteiden käyttöön liittyvän näytelmän, jonka jälkeen Turun ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijat kävivät läpi näytelmästä esiin nousseita päihteiden käyttöön liittyviä asioita jokaisen 7. luokan kanssa.

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Salon 7-luokkalaisten nuorten päihteiden käyttöä ja näytelmän käytön hyödyllisyyttä päihteiden käytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorten päihdekasvatusta.

2 NUORET JA PÄIHTEET

Nuoruusikä on ihmisen elämänkaaressa noin kymmenen vuotta kestävä vaihe lapsuudesta aikuisuuteen, ja se ajoittuu yleensä ikävuosiin 12–22. Nuoruus voidaan jakaa kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruus 11–14-vuotiaana, keskinuoruus 15–18-vuotiaana ja myöhäisnuoruus 19–22-vuotiaana. Kullakin ajanjaksolla on sille ominaiset kehitystehtävät. Jokainen kokee nuoruuden eri tavoin ja toisilla nuoruusiän aiheuttama kuohunta voi näkyä käytöshäiriöinä, epäsosiaalisuutena sekä päihteiden käytönä. (Havio, Inkinen & Partanen 2008, 166.)

Nuoruus on päihteiden käytön aloittamisen kannalta kriittisintä aikaa. Varhainen aloittamisikä voi tutkitusti johtaa satunnaisesta päihteiden käytöstä aina ongelmakäyttöön asti ja sen on todettu liittyvän päihteiden ongelmakäyttöön varhaisaikuisuudessa. (Havio ym. 2008, 166.)

Päihteet ovat valmisteita tai aineita, jotka aiheuttavat väliaikaisia muutoksia ihmisen mielialaan, havainnointikykyyn, tietoisuuteen tai käyttäytymiseen. Päihteet voivat aiheuttaa sosiaalisia ongelmia, sairauksia ja riippuvuutta. (A-klinikkasäätiö 2014.)

Nuorten päihteiden käytön aloittaminen riippuu useasta tekijästä. Ystävapiirillä on suuri merkitys nuorten päihteiden käyttöön tai päihteettömyyteen. Päihteiden avulla rentoudutaan, pidetään hauskaa ja hankitaan uusia kokemuksia, tai puretaan ahdistusta tai pahaa oloa. Päihteidenkäyttö on lisäksi keino vastustaa auktoriteetteja. Myös perinnölliset tekijät vaikuttavat nuorten päihteiden käyttöön. Nuorella, jolla on päihderiippuvuuteen altistavat perintötekijät on suurempi riski päihderiippuvuuden kehittymiselle kuin nuorella, jolla altistavia perintötekijöitä ei ole. Myös vanhempien mielenterveysongelmat, vanhempien ja nuoren välisen suhteen etäisyys, perheen konfliktit, päihteiden helppo

saatavuus sekä päihteisiin myönteisesti suhtautuvat kaveripiiri ovat riskitekijöitä päihteiden käytön aloittamiselle. (Havio ym. 2008, 167; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2010.)

2.1 Tupakka ja nuorten tupakointi

Tupakka on maailmanlaajuisesti käytettävä päihde. Tupakkaa voidaan käyttää polttamalla, nuuskana tai suun kautta verenkiertoon imeytettävänä purutupakkana. (Päihdelinkki 2015a.) Tupakan sisältämä nikotiini on voimakasta riippuvuutta aiheuttava aine. Nikotiini aiheuttaa fyysistä riippuvuutta ja erilaisten tunteiden yhdistyminen tupakointiin saa aikaan psyykkistä riippuvuutta. (Huttunen 2014a.)

Tupakoinnin tärkeimpiä välittömiä vaikutuksia ovat sydämen sykkeen ja verenpaineen kohoaminen, ääreisverisuonien supistuminen, ihon verenkierron heikkeneminen sekä suurina annoksina erilaiset myrkytysoireet kuten pahoinvointi, tasapainohäiriöt ja päänsärky. Jatkuva tupakointi lisää riskiä sairastua erilaisiin syöpiin (esimerkiksi keuhko-, suuontelo-, kurkunpää-, haima- ja mahasyöpä), sydän- ja verisuonisairauksiin sekä erilaisiin keuhkosairauksiin kuten keuhkohtaumatautiin. Jatkuvasta käytöstä voi seurata miehillä impotenssia ja naisilla vaihdevuodet voivat alkaa keskimääräistä aikaisemmin. (Huttunen 2014a; Patja 2014a; Havio ym. 2008, 69.)

Vuosittain noin 5000 suomalaista kuolee tupakan aiheuttamiin sairauksiin. Joka kolmas syöpäkuolema aiheutuu tupakoinnista, ja joka viides sydän- ja verenkiertoelinten sairaus on tupakoinnin aiheuttama. Tupakointi lyhentää elämää keskimäärin kahdeksan vuotta. Tupakointi on monien sairauksien riskitekijä ja pahentaa jo todettuja sairauksia. (Patja 2014a.)

Tupakka on usein porttipäihde muiden päihteiden käytön kokeiluun ja käyttöön. Tutkitun tiedon mukaan säännöllisesti tupakoivilla peruskoululaisilla nuorilla oli suurin mielenkiinto kokeilla kannabistuotteita. Lisäksi tupakoivien keskuudessa oli eniten kannabiskokeiluja tai säännöllistä kannabiksen käyttöä. (Kylmänen 2005, 50.)

Yläkouluun siirtyminen on kriittisintä aikaa tupakoinnin aloittamisen osalta, vaikka nuorten tupakkakokeilut ovat siirtyneet yhä myöhemmälle iälle (Raitasalo ym. 2012, 24; Kylmänen 2005, 52). Tupakkaa kokeilemattomien osuus on jatkuvassa kasvussa vuoden 2005 jälkeen myös 18–vuotiailla, jotka saavat jo ostaa tupakkaa laillisesti. Tyypillisesti ensimmäiset tupakkakokeilut tapahtuvat 13–16-vuotiaana. (THL 2014a; Raitasalo ym. 2012, 24.) Lisäksi nuorten riski aloittaa tupakointi on kaksinkertainen, jos toinen tai molemmat vanhemmista tupakoivat. Myös esimerkiksi kavereiden tai sisarusten tupakointi voi lisätä riskiä tupakoinnin aloittamiselle. (Kylmänen 2005, 52.)

Terveys- ja Hyvinvointilaitoksen suorittama valtakunnallinen kouluterveyskysely kysytään joka toinen vuosi 200 000 kouluikäiseltä. Kouluterveyskyselyllä sekä nuorten terveystapatutkimuksella Terveys- ja Hyvinvointilaitos seuraa yläkoululaisten, lukiolaisten ja ammattikoululaisten suhtaututumista tupakointiin. Kouluterveyskyselyn tuloksista käy ilmi, että yleisesti peruskouluikäisten nuorten päivittäinen tupakointi on vähentynyt. Vuonna 2001 tupakointiin liittyvään kysymykseen vastanneista nuorista (n=93 720) tupakoi 24 % ja vuonna 2013 vastanneista nuorista (n=97 951) tupakoi 13 %. (THL 2014b.) Vuonna 2001 yläkouluikäisistä tytöistä 25% ja pojista 33% hyväksyi yli 10 savukkeen polttamisen päivässä. Vuonna 2013 10 savukkeen polttamisen hyväksyivät tytöistä 16% ja pojista 26%. Satunnainen tupakointi on tilastojen mukaan helpommin hyväksyttävissä. Vuonna 2001 yläkouluikäisistä tytöistä 73% ja yläkouluikäisistä pojista 67% hyväksyivät satunnaisen tupakoinnin. Vuonna 2013 satunnaiset tupakoinnin hyväksyivät tytöistä 59% ja pojista 61%. (THL 2014b.)

Eurooppalainen koululaistutkimus (European School Survey project on Alcohol and Other drugs eli ESPAD) alkoholin ja muiden päihteiden käytöstä seuraa samanikäisten eurooppalaisten koululaisten päihteidenkäytön muutoksia Euroopassa. Suomessa tutkimukseen osallistui vuosina 1995 (n=60 639), 1999 (n=65 756), 2003 (n=59 488), 2007 (n=64 261) ja 2011 (n=62 585) suomen- ja ruotsinkielisten koulujen 9-luokkalaisia. Suomen ESPAD-tutkimuksen mukaan nuorten tupakointi on vähentynyt 2000-luvulla. Vuosien 2007 ja 2011 välillä

lasku kuitenkin pysähtyi. Tutkimuksen tuloksista ilmeni, että vuonna 2003 pojista 68 % ja vuonna 2011 60 % oli tupakoinut joskus. Tytöistä vuonna 2003 69% ja 2011 58 % oli tupakoinut joskus. Tutkimuksessa kysyttiin myös poltettujen savukkeiden määrää viimeisen 30 vuorokauden aikana ja pojista vuosina 2003 65% ja 2011 67% ei ollut polttanut kuukaudessa yhtään savuketta. Tytöistä tupakoimattomia kuukauden aikana oli vuosina 2003 59% ja 2011 65%. Yli 20 savuketta viimeisen kuukauden aikana pojista oli polttanut molempina vuosina 2% ja tytöistä 2003 1% ja 2011 2%. (Raitasalo ym. 2012, 45&47.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön (EPT) hankkeen seurantatutkimuksesa käy ilmi, että vuonna 2007 seitsemäsluokkalaisista tytöistä (n=59-62) 19% ilmoitti kokeilleensa tupakkaa. Samanikäisistä pojista (n=67-76) vastaava luku oli 15%. Samoja nuoria tutkittiin uudelleen vuonna 2009, jolloin 43% tytöistä ja 51% pojista olivat kokeilleet tupakkaa. (MLL 2010.)

2.2 Sähkösavuke ja nuorten sähkösavukkeen käyttö

Sähkösavuke eli toiselta nimeltään sähkötupakka on sähköllä toimiva tehdasvalmisteisen savukkeen käyttötappaa muistuttava laite. Sähkösavuke muodostuu tavallisesti akusta, höyrystimestä ja nesteäiliöstä. Tavallisten savukkeiden sisältämä tupakanpuru on korvattu sähkösavukkeissa nesteellä. Sähkösavukkeen käyttö jäljittelee tupakointia: säiliöön ladattu neste kuumennetaan höyryksi, jota hengitetään sähkösavuketta imemällä. Sähkösavukelaitteita on olemassa sekä kertakäyttöisiä että useita kertoja käytettäviä malleja. (THL 2015d; Suomen ASH Ry 2013.)

Sähkösavukelaitteiden myynti on Suomessa sallittua, mutta nikotiinipitoisten nesteiden myynti on kiellettyä. Sähkösavukkeiden neste tulkitaan tupakkalaissa tupakan vastikkeeksi, jota ei saa mainostaa. Nikotiinia sisältävä neste kuuluu lääkelain piiriin, pitoisuuksista riippumatta. (Suomen ASH Ry 2013.)

Höyryn muodostuksessa käytetään sekä nikotiinipitoisia että nikotiinittomia nesteitä. Sähkösavukkeen neste on propyleeniglykoli- tai glyserolinestettä, johon on liuotettu tupakkakasvista uutettua nikotiinia, tupakkakasvin muita kemikaaleja, kasvimyrkkyjämiä, makuaineita ja säilöntäaineita. Nesteiden laatu voi vaihdella suuresti, ja laitteiden sekä siihen kuuluvien osien pakkausmerkinnät voivat usein olla puutteellisia. Nesteiden ainesosia ei ole välttämättä eritelty eikä kerrottu käyttäjälle. (Patja 2014b; Suomen ASH Ry 2013.)

Sähkösavukkeissa käytettävän nesteen sisältämien ainesosien vaikutuksesta ihmisten terveyteen ei ole varmaa tutkittua tietoa. Vaikka ainesosat olisivat samoja ja turvallisiksi luokiteltuja kuten esimerkiksi elintarvikkeissa, niiden käyttö höyrystettynä ja hengitettynä saattaa olla haitallista. (Suomen ASH Ry 2013; Työterveyslaitos 2012.) Sähkösavukkeissa usein käytettävän nesteen sisältämää propyleeniglykolia ei suositella hengitettäväksi. Yhdysvaltojen kemikaalivirasto on varoittanut sen haitoista hengitysteille ja silmille. Kuumentuessaan propyleeniglykoli muodostaa propyleenioksidia, jonka kansainvälinen syöväntutkimuslaitos IARC on luokitellut syöpävaaralliseksi aineeksi. Glyseroli muodostaa lämmitessään akroleiinia, joka voi aiheuttaa hengitysteiden ärsytystä. Glyseroli voi kertyä keuhkoihin ja seurauksena voi olla keuhkokuume tai keuhkojen toiminnan heikkeneminen. (Patja 2014b.) Yhdysvaltain lääkeviranomaisen FDA:n (Food and Drug Administration) tutkimuksissa sähkösavukkeiden käytössä muodostuvassa höyryssä havaittiin pieniä määriä syöpää aiheuttavia nitrosamiineja ja myrkyllistä dietyleeniglykolia. Sähkösavukkeiden nesteistä ja höyrystä on löydetty myös lääkeainejäämiä (mm. tadalafiili ja rimonabantti) sekä silikaatti- ja metallihiukkasia. On myös tutkimuksia, joissa epäpuhtauksia ja haitta-aineita ei ole löytynyt ja ilmoitettu nikotiinipitoisuus on vastannut hyvin sähkösavukeen koostumusta. Sähkösavuketta polttavien raportoimia haittavaikutuksia ovat olleet eri tutkimuksissa rintakipu, nopeutunut syke, päänsärky, kurkkukipu, huimaus, nielun ja suun alueen ärsytys tai kuivuminen, keuhkokuume sekä matala verenpaine. (THL 2014a.)

Maailman terveysjärjestö WHO:n tutkijaryhmä on vahvasti sitä mieltä, ettei sähkösavukkeiden käyttöä tule sallia savuttomiksi ympäristöiksi määritellyissä tiloissa. Tutkijaryhmän mielestä niiden käyttö voidaan sallia vasta, kun on saatu riittävästi tutkimustietoa siitä, ettei sähkösavukkeista leviä myrkyllisiä päästöjä ympäristöön. (WHO 2013.)

Farsalinos ja Polosa ovat tutkineet Iso-Britanniassa sähkösavuketta hiirikokeiden avulla. Tutkimuksessa selvisi, että sähkösavukkeen höyry alentaa immuunivastetta hiirillä. Tämä tulos osoittaa, ettei sähkösavuke ole keuhkoille neutraali. Sähkösavukkeen höyrylle altistetut hiiret saivat vakavampia tulehduksia kuin vertailuryhmä, mikä tutkijoiden mukaan viittaa heikentyneeseen immuunivasteeseen. Pelkkä sähkötupakan höyry aiheutti hiirten keuhkoihin vähäisiä tulehdusreaktioita ja proteiinivaurioita. Haitat korostuivat, kun höyryaltistusta seurasi bakteeri- tai virustulehdus. Sähkötupakan höyry häytti hiirten kykyä poistaa bakteereita keuhkoistaan, ja virustulehdukset johtivat lisääntyneeseen painon putoamiseen ja jopa kuolemaan. Tämä kertoo heikentyneestä immuunipuolustuksesta. (Farsalinos & Polosa 2014.)

Global Youth Tobacco Survey (GYTS) on Maailman terveysjärjestön WHO:n ja Yhdysvaltain Centers for Disease Prevention and Controlin (CDC) maailmanlaajuinen kyselytutkimus 13–15-vuotiaille nuorille, jonka avulla selvitetään nuorten tupakkaa koskevia tietoja, asenteita sekä toimintatapoja. Suomessa GYTS toteutettiin ensimmäistä kertaa vuonna 2012. Tutkimukseen osallistui 67 koulua ja 5031 oppilasta. Tutkimuksessa otettiin huomioon myös sähkösavukkeiden käyttö. Sähkösavukkeita oli kokeillut 15 % yläkouluikäisistä nuorista. Kokeilut olivat yleisimpiä pojilla, joista lähes viidennes oli kokeillut sähkösavukkeita. Nykyisin sähkösavukkeita ilmoitti käyttävänsä 5% ja päivittäin 1% vastaajista. Sähkösavuketta kokeilleista 6% ei ollut koskaan kokeillut perinteisiä savukkeita. Sähkösavukekokeilut yleistyivät yläkoulun aikana. Seitsemäsluokkalaisista 8% ilmoitti kokeilleensa sähkösavukkeita ja

yhdeksäsluokkaisilla vastaava osuus oli 23%. 7-luokkalaisista sähkösavukekokeilijoista 11%, 8-luokkalaisista 7% ja 9-luokkalaisista 3% ei ollut koskaan kokeillut perinteisiä savukkeita. Sähkösavukemainoksia viimeisen kuukauden aikana ilmoitti nähneensä joka viides vastaaja. Yleisimmin mainontaa oli havaittu internetissä. (Ollila ym. 2012.)

2.3 Nuuska ja nuorten nuuskan käyttö

Nuuska on yleensä ylähuulen alla pidettävä tupakkatuote. Nuuskassa on noin 20 kertaa enemmän nikotiinia kuin poltettavassa tupakassa. Tupakoitsijaan verrattuna nuuskan käyttäjän nikotiinipitoisuus veressä on pidemmän aikaa korkeampi, koska nuuskaa pidetään suussa kauemmin kuin tupakoitsija polttaa tupakan. Nuuskaa on myös käsitelty niin, että nikotiini imeytyy tehokkaasti. Edellä mainituista syistä nuuskan käyttäjillä nikotiiniriippuvuus on usein vaikeampi kuin tupakoitsijoilla. (THL 2015e; Kylmänen 2005.)

Nuuska sisältää ainakin 2500 kemiallista ainetta. Noin puolet nuuskasta on tupakkaa ja lisäksi nuuska sisältää esimerkiksi raskasmetalleja, radioaktiivista poloniumia, jäänteitä tuholais- ja kasvimyrkyistä ja noin 25 syöpää aiheuttavaa ainesosaa. (THL 2015e; Wickholm ym. 2012; Kylmänen 2005.)

Kuten poltettavalla tupakalla, nuuskalla on useita erilaisia terveyshaittoja. Tavallisimmin nuuskan käyttö näkyy käyttäjän suun kunnossa, koska nuuska ärsyttää suun limakalvoja ja ikeniä. Nuuskan karkeat ainesosat myös kuluttavat hampaita ja ikenet saattavat vetäytyä kohdasta, missä nuuskaa pidetään. Nuuskan käyttäjän hampaat värjäntyvät ja reikiintyvät helpommin kuin ihmisen, joka ei käytä nuuskaa. Nuuskan käyttö saa myös hengityksen haisemaan ja syljenerityksen voimistumaan. (THL 2015e; Wickholm ym. 2012; Kylmänen 2005.) Nuuskan käyttö lisää erilaisten syöpien riskiä. Vaikka keuhkosyöpäriskiä nuuskan käytössä ei olekaan, on nuuskalla todettu olevan yhteys esimerkiksi nielun, nenän, suuontelon ja haiman syöpiin (Wickholm ym. 2012; Soininen 2007). Nuuska vaikuttaa haitallisesti myös sydämeen ja verenkiertoon. Nuuskan käyttö lisää verenkierto- ja hengitysongelmia, lisää riskiä sairastua sydän- ja

verisuonisairauksiin, sydäninfarktiin sekä sydämen vajaatoimintaan. Nuuskan käyttö lisää myös aivoinfarktin riskiä. (Suomen ASH Ry 2013; Wickholm ym. 2012.)

Nuuskan kokeilu ja käyttö alkoivat lisääntyä 1990-luvun alussa. Erityisesti urheilua harrastavien nuorten parissa nuuska yleistyi, vaikka tupakointi oli tässä ryhmässä vähäistä. Elinkeinotoiminnassa nuuskan myynti tai luovuttaminen on ollut Suomessa kiellettyä vuodesta 1995. Yleensä nuuskaa tuodaan maahan lähinnä risteilylaivoilta tai Ruotsista. (THL 2015e.)

ESPAD-tutkimuksen mukaan vuonna 1999 pojista 61% ja tytöistä 87% ei ollut käyttänyt nuuskaa lainkaan elämänsä aikana. Vuonna 2011 nuuska ei ollut kokeillut pojista 62% ja tytöistä 85%. Vuonna 1999 Yli 40 kertaa nuuskaa käyttäneitä poikia oli 10% ja tyttöjä 1% ja vuonna 2011 poikia 12% ja tyttöjä 0%. Sama tutkimus tutki nuuskan käyttöä viimeisten 30 päivän aikana. Vuonna 2003 viimeisten 30 päivän aikana pojista 3% oli käyttänyt nuuskaa yli 40 kertaa. Tytöistä kukaan ei ollut käyttänyt nuuskaa viimeisten 30 päivän aikana. Vuonna 2011 kuukauden aikana yli 40 kertaa nuuskaa käyttäneitä poikia oli 4% ja tytöistä 0%. Täysin ilman nuuskaa olleita poikia oli 76% ja tytöistä 95%. (Raitasalo ym.2012, 49-51.)

Kouluterveyskyselyn tuloksista käy ilmi, että vuonna 2011 peruskouluikäisistä pojista (n=50 406) 74% ei käyttänyt nuuskaa lainkaan. Tytöistä (n=50 729) nuuskaa ei käyttänyt 91%. Samana vuonna silloin tällöin nuuskaa käytti pojista 12% ja tytöistä 2%, päivittäin nuuskaa käytti pojista 4% ja tytöistä 0%. Vuonna 2013 pojista (n=49 212) 65% ja tytöistä (n=48 670) 89% ei käyttänyt lainkaan nuuskaa. Silloin tällöin nuuskaa käytti 17% pojista ja 3% tytöistä. Päivittäin nuuskaa käytti 6% pojista ja 1% tytöistä.

Kouluterveyskyselyssä kysyttiin myös nuuskan hankinta tavoista. Vuonna 2013 nuuskaa kokeilleista peruskouluikäisistä pojista (n=12 066) 88% ja tytöistä (n=4394) 84% oli hankkinut nuuskaa viimeisen kuuden kuukauden aikana kavereiltaan. Samana vuonna nuuskaa kokeilleista pojista (n=14 365) 37% ja

tytöistä (n=4713) oli hankkinut nuuskaa viimeisen kuuden kuukauden aikana laivalta tai ulkomailta. (THL 2014b.)

Liimakan 2015 julkaisemassa tutkimuksessa selvitettiin ammattilaisten näkemyksiä nuuskasta, nuorten nuuskaamisesta ja ammattilaisten toimenpiteitä nuorten nuuskaamisen ehkäisemiseksi ja vähentämiseksi. Tutkimuksessa haastateltiin 12:sta eri koulutusasteissa työskentelevää koulu-, opiskelu-, tai suun terveydenhuollon ammattilaista eri puolelta Suomea. Tutkimuksessa ilmeni, että ammattilaisilla on hyvät mahdollisuudet ottaa nuuskaaminen puheeksi ja puuttua jo aloitettuun nuuskan käyttöön, koska he kohtaavat valtaosan nuorista säännöllisesti määräaikaistarkastuksissa. Ammattilaiset kaipasivat keinoja nuorten motivoimiseen ja nuuskaamisen haittojen perustelemiseen nuorille. He kokivat, että nuorilla on paljon vääriä käsityksiä nuuskan vaarattomuudesta, vaikka nuoret tietävätkin nuuskan käytön terveyshaitoista. (Liimakka 2015.)

2.4 Alkoholi ja nuorten alkoholin käyttö

Etyylialkoholi (etanoli) on sosiaalisesti hyväksytty nautinto- ja huumausaine, ja sitä käytetään lähes kaikkialla maailmassa. Alkoholia käytetään sen rentouttavien ja mielihyvää tuottavien ominaisuuksien vuoksi ja suurin osa alkoholia käyttävistä ihmisistä ei käytön vuoksi kärsi vakavista ongelmista. (Päihdelinkki 2015b.)

Humala tarkoittaa tilaa, jossa alkoholi muuttaa käyttäjän mielentilaa, käyttäytymistä ja suorituskykyä. Koska alkoholi lamauttaa keskushermostoa, humalassa liikkeet ja kävely muuttuvat kömpelöiksi, puhe alkaa sammaltaa ja kuulon huononemisen vuoksi puhe muuttuu äänekkäämmäksi. Myös reagointi hidastuu, huomiokyky heikkenee, mielialat voivat vaihdella ja käyttäjällä saattaa ilmetä lisääntyntä aggressiivisuutta. (Havio ym. 2008, 70.) Runsaasta ja pitkäaikaiskäytöstä voi aiheutua esimerkiksi vakavia ajattelu- ja havaintotoimintojen häiriöitä, psykooseja, sydän- ja verenkiertosairauksia, rasvamaksa, alkoholihepatiitti, maksakirroosi sekä erilaisia syöpiä. Humala

altistaa myös erilaisille tapaturmille, kuten kaatumisille, veden varaan joutumiselle, väkivaltatilanteisiin ja jopa tapaturmaisiin kuolemiin. (Huttunen 2012.)

Suomessa nuoret kokeilevat alkoholia ensimmäisen kerran 12–16-vuotiaana, yleensä 13–14-vuotiaana (Raitasalo ym. 2012, 24; Havio ym. 2008, 166). Alle 15 vuoden iässä alkoholia kokeilleilla on moninkertainen riski sairastua myöhemmässä iässä alkoholiriippuvuuteen, verrattuna nuoriin, jotka kokeilevat alkoholia vasta täysi-ikäisenä (Penttilä 2013). Nuorten alkoholinkäyttö lisääntyi 1990-luvulla Suomessa merkittävästi, mutta 2000-luvulla nuorten alkoholinkäytössä on tapahtunut positiivisia muutoksia. Alkoholikokeilut ovat siirtyneet myöhäisemmäksi ja täysin raittiiden nuorten osuus on kasvanut. Toisaalta joidenkin nuorisjoukkojen juomatavat ovat pysyneet ennallaan ja jopa lisääntyneet. (Raitasalo ym. 2012, 15; Havio ym. 2008, 166.)

Kouluterveyskyselyssä alkoholinkäyttöön liittyvään kysymykseen vuonna 2001 vastanneista nuorista (n=94 481) 26 % peruskouluikäisistä pojista ja 24% tytöistä ei käytä lainkaan alkoholia. Vuonna 2013 (n=98 000) pojista 50% ja tytöistä 51% ei käyttänyt alkoholia. Vuonna 2001 vastanneista nuorista (n=94 418) 7% pojista ja 4% tytöistä sekä vuonna 2013 (n=98 363) 3% pojista ja 2% tytöistä joivat itsensä tosi humalaan asti kerran viikossa tai useammin. (THL 2014b.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön (EPT) hankkeen seurantatutkimuksessa käy ilmi, että vuonna 2007 7-luokkalaisista tytöistä (n=59-62) 34% ilmoitti kokeilleensa alkoholia. Sama osuus 7-luokkalaisista pojista (n=67-76) oli 31%. Samoja nuoria tutkittiin kahtena vuotena ja vuonna 2009 alkoholia kokeilleita oli pojista 61% ja tytöistä 63%. (MLL 2010.)

ESPAD- tutkimuksen mukaan täysin raittiiden nuorten osuus on lisääntynyt vuodesta 1999, jolloin 11% 15–16-vuotiaista nuorista ei ollut koskaan juonut mitään alkoholijuomia. Vuonna 2011 tämän ikäluokan pojista 17% ja tytöistä

16% oli täysin raittiita. Koko ikäluokasta yhteensä raittiita oli (2011) 16%. Samana vuonna nuoret joivat myöskin harvemmin kuin vastaavan ikäiset nuoret aiempina vuosina. 2011 nuorista 46% oli juonut viimeisen 30 vuorokauden aikana, kun vuonna 1999 61% oli käyttänyt alkoholia kuukauden aikana. (Raitasalo ym. 2012, 52-54.)

2.5 Huumeet ja nuorten huumausaineiden käyttö

Kannabis on Euroopan yleisin sekä kiistellyin huume. Cannabis on hamppukasvista (*Cannabis Sativa*) saatavien erilaisten valmisteiden yleisnimitys. Marihuanaa valmistetaan kasvin kuivatuista kukista, lehdistä ja varsiosista. Hasis valmistetaan pihkasta. (MLL 2015; Irti huumeista ry.) Cannabisöljyä valmistetaan tislamalla. Päihdekannabista käytetään yleisimmin vesi- tai tavallisessa piipussa tai sätkissä polttamalla. Cannabis on luokiteltu Suomen laissa huumausaineeksi. (Laine & Korpi 2012; Päihdelinkki 2015c.)

Kannabista käytetään yleensä sen aiheuttaman hyvänolon tunteen takia, mutta kannabiksen käytöstä voi seurata myös päinvastaisia psyykkisiä oireita. Liian suuri kertakäyttö voi aiheuttaa akuutin myrkytystilan, joka voi aiheuttaa heikentyneitä keskittymiskykyä, muistin ja psykomotoriikan heikentymistä, ahdistuneisuutta, paniikkia sekä erilaisia psykoosioireita kuten paranoiaa. (Irti huumeista ry 2015; Päihdelinkki 2015c; THL 2015b; Käypähoito-työryhmä 2012; Pajarre-Sorsa 2009.)

Pitkään ja runsaasti kannabista käyttäneillä esiintyy erilaisia muisti- ja keskittymisvaikeuksia, joiden vakavuus on suhteessa käytön kestoon ja määrään. Cannabisin poltolla on hengityselinten sairauksiin samanlainen vaikutus kuin tupakanpoltolla. On osoitettu, että paljon käyttävillä nuorilla cannabis aiheuttaa hengityselinten kroonista tulehdusta ja keuhkoputkitulehduksen oireita. Pitkään jatkunut kannabiksen käyttö altistaa myös erilaisille psyykkisille sairauksille, kuten skitsofrenian puhkeamiselle, mielialanvaihteluille, unihäiriöille ja masennukselle. (Irti Huumeista ry 2015; Käypähoito-työryhmä 2012.) Psykoosiherkille kannabiksen käyttö voi merkitä

skitsofrenian puhkeamista aiemmin, tai että skitsofrenian hoito vaikeutuu kannabiksen lisätessä sekä positiivisia (esimerkiksi harhaisuus) että negatiivisia (esimerkiksi syrjään vetäytyminen, toiminnanohjauksen heikkeneminen) oireita. Kannabiksen vaikuttamisesta nuoren mielentilaan voidaan mahdollisesti ennustaa skitsofrenia riskiä. Nuoren muuttuminen vetäytyväksi ja epäluuloiseksi on paljon suurempi psykoosiriski, kuin hilpeäksi ja sosiaaliseksi muuttuminen. (Laine & Korpi 2012.)

Kannabis on yleisin nuorten käyttämä huumausaine. Pitkäaikaistutkimukset ovat osoittaneet, että kannabiksen käytön aloittaminen nuorena lisää riskiä käyttää myös muita huumausaineita. Erityisesti nuorilla kannabiksen käyttäjillä esiintyy myös runsaasti ahdistusta, masennusta tai itsetuhoista käyttäytymistä. (Käypähoito-työryhmä 2012.)

Vuonna 2013 kouluterveyskyselyssä hasiksen ja marihuanan käytöstä kysyvään kysymykseen vastanneista nuorista (n=98 463) 90% ei ollut koskaan käyttänyt hasista tai marihuanaa. Nämä luvut ovat pysyneet vuodesta 2001 (n=93 850) lähtien lähes tulkoon samoina, luvuissa on ollut vain muutaman prosentin heittoa. (THL 2014b.)

ESPAD-tutkimuksen mukaan pojista vuonna 2003 89 %, 2007 92% ja 2011 88 % ei ollut koskaan käyttänyt kannabista. Tytöistä 2003 89 %, 2007 93% ja 2011 90 % ei ollut käyttänyt kannabista. Pojista yli 40 kertaa kannabista elämänsä aikana käyttäneitä oli kaikkina vuosina 1%, kun taas tytöillä luku oli joka vuonna 0%. Viimeisen 12 kuukauden aika kannabista käyttäneitä nuoria oli vain muutama prosentti. 1–2 kertaa vuoden sisällä käyttäneitä poikia oli vuonna 2003 4% ja vuonna 2011 5%. Tytöistä sekä 2003 että 2011 oli 5 % käyttänyt vuoden aikana 1–2 kertaa kannabista. Viimeisten 30:n päivän aikana sekä pojista että tytöistä oli 1–2 kertaa käyttänyt kannabista sekä 2003 että 2011 2%. (Raitasalo ym. 2012, 78-80.)

Ekstaasi eli MDMA (metyleenidioksimetamfetamiini) on synteettinen hallusinogeeninen amfetamiini. Ekstaasia esiintyy pillereinä, kapseleina, nesteinä ja pulverina, ja sitä voidaan käyttää suonensisäisesti, suun kautta tai nuuskaamalla. Ekstaasi on luokiteltu Suomen laissa erittäin vaaralliseksi huumausaineeksi. (Päihdelinkki 2015d; Pajarre-Sorsa 2009.)

Ekstaasi vaikuttaa serotoniini- ja dopamiini-välittäjäaineiden toimintaan. Ekstaasi aiheuttaa voimakasta hyvänolon tunnetta, lisääntynyttä fyysistä suorituskykyä ja itsevarmuutta sekä hallusinogeenisiä vaikutuksia. Ekstaasi aiheuttaa myös ruokahaluttomuutta, verenpaineen ja pulssin nousua, liikehäiriöitä sekä lihaskramppeja. Joskus ekstaasi aiheuttaa myös aggressiivisuutta, väsymystä ja unihäiriöitä. Yhden ekstaasiannoksen vaikutus kestää 4–6 tuntia. (Päihdelinkki 2015d; Pajarre-Sorsa 2009.)

Ekstaasin käyttö saattaa tyhjentää serotoniinivarastot loppuun, joten käyttäjä voi tuntea lähivuorokausina ekstaasin käytön jälkeen masentuneisuutta. Muita mahdollisia jälkitiloja ovat pelko- ja paniikkitilat, paranoidinen psykoosi, krooninen psykoosi sekä ahdistus- ja tuskatilat. (Päihdelinkki 2015d.)

Kouluterveyskyselyssä ekstaasin käytöstä kysyvään kysymykseen peruskouluikäisistä vuonna 2003 (n=99 284) 98% pojista ja 99% tytöistä eivät olleet koskaan kokeilleet ekstaasia. Vuonna 2013 samat pojista 97% ja tytöistä 99% eivät olleet kokeilleet ekstaasia. (THL 2014a.) Peruskoululaisilta nuorilta kysyttiin myös huumausaineisiin liittyen huumausaineiden saatavuudesta. Vuonna 2002–2003 83% pojille (n=50 610) sekä tytöille (n=49 139) ei ollut Suomessa tarjottu kuluneen vuoden aikana huumausaineita, 9% pojista ja 10% tytöistä vastasi, että ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumausaineita. Pojista 6% sekä tytöistä 5% kertoi, että tuntemattomat henkilöt olivat tarjonneet huumeita. Vuonna 2013 pojille (n=49 619) 82% ja tytöille (n=48 962) 85% ei kuluneen vuoden aikana oltu tarjottu koskaan huumeita Suomessa. Ystävät tai tuttavat olivat tarjonneet huumeita 10:lle % pojista ja 9:lle % tytöistä.

Tuntemattomat henkilöt olivat tarjonneet huumeita vain 5:lle % pojista ja 4:lle % tytöistä. (THL 2014b.)

Nuoret saivat kouluterveyskyselyssä arvioida huumeiden saatavuutta. Kyselyssä kysyttiin ”Millaiseksi arvioit ikätoverisi mahdollisuudet hankkia huumeita omalla paikkakunnallasi?”. Peruskouluikäisistä pojista (n=49 848) 8% ja tytöistä (n=48516) 7% vuonna 2003 vastasi kysymykseen huumeiden hankkimisen olevan erittäin helppoa. Melko helppona huumeiden hankkimista pojista piti 27% ja tytöistä 35%. Erittäin vaikeana huumeiden hankkimista vuonna 2003 piti pojista 26% ja tytöistä 17%. Nuorten mielestä vuosien saatossa huumeiden hankkiminen omaan käyttöön omalta paikkakunnalta on käynyt haastavammaksi. Vuonna 2013 peruskouluikäiset pojista (n= 48 616) 8% oli sitä mieltä, että huumeiden hankkiminen omalla paikkakunnalla on erittäin helppoa, kun taas 23% piti sitä melko helppona ja 31% erittäin vaikeana. Tytöistä (n=48 404) samana vuonna 5% piti huumeiden hankkimista erittäin helppona, 27% melko helppona ja 25% erittäin vaikeana. (THL 2014b.)

3 NUORTEN EHKÄISEVÄ PÄIHDETYÖ

Ehkäisevällä päihdetyöllä tarkoitetaan keinoja, joilla vähennetään päihteiden käyttöä ja niiden aiheuttamia terveydellisiä, sosiaalisia ja yhteiskunnallisia haittoja (Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä 523/2015). Ehkäisevä päihdetyö on monimuotoista toimintaa, joka usein käsitetään päihdevalistuksena. Siihen sisältyy paljon erilaista toimintaa, jolla ehkäistään ja vähennetään päihteiden käyttöä. (Kylmänen 2005, 9.)

Ehkäisevällä päihdetyöllä vaikutetaan päihteiden saatavuuteen ja hintaan sekä päihdetietouteen ja asenteisiin, käyttötapoihin sekä päihteiden ongelmakäyttöön. Siihen kuuluvat terveyttä suojaavat toimet, tiedonvälitys, arvoihin ja normeihin keskittyminen ja vaikuttaminen sekä erilaiset hankkeet. Sen tavoitteena voi olla vaikuttaminen joko yksilöön, yhteisöön tai tiettyyn ihmisryhmään. Yksilöön vaikuttaessa voidaan tavoitella elämänhallinnan vahvistamista suhteessa päihteisiin, joka onnistuu useimmiten parhaiten hyvässä vuorovaikutussuhteessa ja ottamalla yksilö mukaan toimintoihin. Yhteisön tavoitteena taas on yleinen hyvinvoinnin lisääminen. (Kylmänen 2005, 9.) Päihdekasvatuksen tulisi perustua enemmän nuorten esittämiin kysymyksiin. Nuoret saavat informaatiota jokapuolelta, esimerkiksi median kautta ja tästä johtuen voidaan olettaa etteivät nuoret voi olla aiheesta täysin tietämättömiä tai välinpitämättömiä. (Talonen 2013, 54.)

Nuorten ehkäisevään päihdetyöhön liittyvät oleellisesti yhteisön arvot. On tärkeää, että ne otetaan huomioon toiminnassa ja tiedostetaan, mitä nuoret kokevat ja mitä nuorten arki on. Nuorten arkeen voivat vaikuttaa esimerkiksi asuinalue, koulu ja vanhempien taloudellinen tilanne. Alueella, jossa perheillä on parempi taloudellinen tilanne ja nuorilla on käytössään enemmän rahaa, voivat he kuitenkin kokea vanhemmuuden puutetta. Tämä taas voi omalta osaltaan vaikuttaa nuorten arvoihin ja päihteiden käyttöön. (Kylmänen 2005, 9-10.)

Erilaiset ehkäisevän päihdetyön menetelmät toimivat paremmin eri kohderyhmillä ja tämän vuoksi ehkäisevää päihdetyötä tutkitaan ja kehitetään jatkuvasti. Nuorten kanssa tehtävässä ehkäisevässä päihdetyössä päihdeasenteisiin pyritään vaikuttamaan kokonaisvaltaisemmin ja aikaisemmin kuin aikuisten keskuudessa (Pylkkänen ym. 2009, 13). Nuoret haluavat usein keskustella avoimesti päihteistä ja päihteiden käyttöön liittyvistä asioista ja pitävät usein koulua luontevana ympäristönä päihdekeskusteluille. Kodin he mieltävät tärkeäksi asenteiden muokkaajaksi. Nuoret hakevat jatkuvasti ympäriltään malleja siitä, miten suhtautua erilaisiin asioihin ja tilanteisiin. Heidän asenteisiinsa vaikuttaa oleellisesti vapaa-ajan ihmissuhteet, joka on tärkeä huomioida ehkäisevässä päihdetyössä. (Kylmänen 2005, 26-27.)

Nuorten ehkäisevässä päihdetyössä tärkeää on sosiaalinen vahvistaminen. Sosiaalinen vahvistaminen on esimerkiksi nuorten tukemista ja kuulemista, läsnäoloa, osallisuuden edistämistä sekä nuorten omien verkostojen ja yhteisöjen rakentamista. Tärkeää on, että nuorella on kannustavia ja esimerkillisiä aikuisia elämässään. Nuoriin kohdistuva ehkäisevä päihdetyö keskittyy antamaan tietoa päihteiden käytöstä ja parantamaan nuorten ymmärrystä päihteiden käyttöön liittyvistä erilaisista riskeistä, sekä vahvistamaan niiltä suojaavia tekijöitä. Tällaisia riskitekijöitä ovat kavereiden myönteinen suhtautuminen päihteisiin, kavereiden päihteiden käyttö, huono koulumenestys sekä yksilön oppimisvaikeudet. Suojaavia tekijöitä ovat esimerkiksi luottamukselliset sosiaaliset suhteet lähipiirissä ja lähiyhteisön

vastuullinen suhtautuminen päihteiden käyttöön, hyvä itsetunto ja itsetuntemus, tieto päihteiden käytön riskeistä, päihteiden vaikea saatavuus sekä nuoren harrastukset. (THL 2015a; Pylkkänen ym. 2009, 14.)

Alkoholilaille (1143/1994) vaikutetaan myös nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Päihteiden vaikea saatavuus ja kontrolli on nuorille suojaava tekijä ja se ennaltaehkäisee päihteidenkäyttöä. Suomen lain mukaan nykyään alle 18-vuotias ei saa ostaa tai pitää hallussaan alkoholi- tai tupakkatuotteita. (Alkoholilaki 1143/1994.) Vuonna 2012 tehtiin uudistus, jonka mukaan kaupoissa henkilökunnan on kysyttävä henkilöllisyystodistusta kaikilta alkoholilla tai tupakkatuotteita ostavilta nuorilta henkilöiltä, jotka henkilökunnan oman arvion mukaan näyttävät alle 30-vuotiailta. Tällä uudistuksella pyrittiin poistamaan kokonaan alkoholin ja tupakkatuotteiden myynti alaikäisille. (Kaupan liitto 2013.) Myöskin alkoholin välittäminen alaikäiselle on Suomen lain mukaan rikos. Alkoholilaille pyritään vaikuttamaan alkoholin saatavuuteen sekä asenteisiin. (Alkoholilaki 1143/1994.)

Nuorille suunnattu ehkäisevä päihdetyö ja niin kutsuttu päihdevalistus tapahtuu suurimmaksi osaksi kouluissa. Päihdekasvatus kuuluu opetussuunnitelmaan ja yleisimmin päihteistä puhutaan yläkouluissa terveystiedon tunneilla ja terveydenhoitajan luennoilla. Koulut tekevät usein myös yhteistyötä erilaisten järjestöjen tai viranomaisten kanssa, jotka osallistuvat nuorten ehkäisevään päihdetyöhön. Tällä tavalla koulu täydentää omaa päihdevalistuksen tarjontaansa. Järjestöt, viranomaiset ja yritykset voivat järjestää koulussa pidempiaikaisia hankkeita, teemapäiviä tai luentoja. Kouluissa pyritään myös sosiaaliseen vahvistamiseen, johon kuuluu koulutyön ja -ympäristön kehittäminen paremmin päihteiltä ja päihdehaitoilta suojaavaksi sekä suojaavien tekijöiden vahvistaminen. Päihde-ehkäisy, kuten muidenkaan terveydellisten ja sosiaalisten ongelmien ehkäisy, ei ole erityinen projekti, vaan se kuuluu koulun tapaan toimia ja olla olemassa. Koulun päihdetyöhön kuuluvat esimerkiksi kouluterveydenhuolto ja terveystarkastukset, turvallisen oppimisympäristön luominen ja kehittäminen sekä yhteistyö kotien kanssa. (THL 2015a.)

Koska oppimista tapahtuu sekä koulussa että kotona, päihdevalistusta kuuluisi tapahtua koulun lisäksi myös kotona. Tämän takia on tärkeää kehittää koulun ja kodin kasvatuskumppanuutta, esimerkiksi lapsen ja vanhempien yhteisillä tehtävillä sekä yhteisillä säännöillä, joista sovitaan vanhempainilloissa. Lapset ja nuoret ottavat mallia vanhemmiltaan. Vanhempien tulisikin olla hyvänä esimerkkinä ja ottaa päihteet puheeksi jo alakouluikäisen kanssa. Päihteistä suojaavia tekijöitä kotona voidaan pitää vanhempien kiinnostusta lapsensa asioihin, kaveripiiriin ja tekemisiin. (MLL 2015.)

Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön hankkeen seurantatutkimus tutki nuoria (n=138–139) heidän ollessaan 7. sekä 9. luokalla vuosina 2007 ja 2009. Tuloksiin kerättiin heidän kokemuksiaan ja mielipiteitään päihteidenkäytön ehkäisykeinojen tehokkuudesta. Tuloksista ilmeni, että 9-luokkalaiset nuoret olivat kriittisempiä ehkäisykeinojen tehokkuudesta kuin 7-luokkalaiset. Molemmat ikäryhmät pitivät yhtä tehokkaina ehkäisykeinoina oman miellekkään tekemisen sekä tupakan ja alkoholin hinnan nostamisen. Muita tehokkaita keinoja 7.–9.-luokkalaisten mielestä oli päihteiden vuoksi sairastuneiden kertomukset ja kokemukset sekä hyvät kaveri- ja perhesuhteet. Edellä mainituista ehkäisykeinoista 7-luokkalaisista 88% piti ehkäisykeinoja tehokkaina, kun taas 9-luokkalaisista edellä mainittuja ehkäisykeinoja tehokkaina piti enää 74%. Tehottomimpina ehkäisykeinoina 9-luokkalaiset nuoret pitivät julisteita, puhelinpalvelua sekä oppilaiden ja vanhempien yhteisiä tilaisuuksia koululla. Eroja oli myöskin tyttöjen ja poikien vastausten välillä. Pojat pitivät tyttöjä yleisimmin tehokkaimpina ehkäisykeinoina poliisin valvontaa ja vanhempien valvomista kadulla. Tytöt taas pitivät poikia enemmän tehokkaimpina keinoina idolien käyttöä ehkäisevässä päihdetyössä. (MLL 2010.)

Ehkäisevän päihdetyön ennakoititutkimuksessa panelistien eli asiantuntijoista koostuva ryhmä arvioivat nuorten päihteiden käytön, tupakoinnin ja rahapelaamisen trendien kehitystä vuoteen 2025 mennessä. Tutkimus käsitteli

ehkäisevän päihdetyön tulevaisuuden painopisteitä. Panelisteista 52% (n=48) uskoi raittiuden kasvavan vuoteen 2025 mennessä entisestään. Mediakasvatusta pidettiin tehoavana keinona tulevaisuudessa nuorten raittiuden edistäjänä. Panelisteista 75% piti mahdollisena, että tupakointi vähenee jonkin verran. Tähän syyksi uskottiin olevan tupakan kielteiset mielikuvat ja kallis hinta. Huumausaineista kannabiksen käytön uskottiin lisääntyvän Suomessa jonkin verran johtuen sen sääntelyn vapautumisesta kansainvälisesti. Ehkäisymenetelmiä tarkasteltaessa panelistit eivät luottaneet valistustoimien tehoon, vaikka pitivät tiedottamista tärkeänä osana. Hyviksi keinoiksi kuitenkin koettiin yksilötason seulonta ja puuttumistoimet. Tulevaisuuden ehkäisevän päihdetyön painopisteiksi muodostuivat alkoholin kulutus ja humalajuomisen vähentäminen sekä nuorten kannabiksen käytön ehkäisy. (Holmila ym. 2015, 3,39-40.)

Draaman käytöstä ehkäisevässä päihdetyössä on tehty opinnäytetöitä Turun Ammattikorkeakoulussa aikaisempinakin vuosina (2013, huhtikuussa 2014 ja toukokuussa 2014). Salmi ja Uotila (2013) tutkivat osallistuvan ja esittävän taiteen eli teatterin tehokkuutta päihdevalistuksen keinona Salon 7-luokkalaisille. Opinnäytetyö oli osa ”Saa olla selvänä” –hanketta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää nuorten mielipiteitä ”Saa olla selvänä” –hankkeesta, alkoholin käytöstä ja teatterin käytöstä päihdevalistuksen keinona. Tutkimukseen vastanneista nuorista 66% (n=386) koki saaneensa tärkeää tietoa alkoholista, ja 29% nuorista ilmoitti ettei aio kokeilla alkoholia lainkaan. Vastaukset osoittivat myös nuorten pitävän teatteriesitystä hyvänä päihdevalistuksen keinona. (Salmi & Uotila 2003.)

Kapanen ja Ylitalo (huhtikuu 2014) tekivät Salon Laurin koulun 7 E -luokalle käsittelytunnin, jossa tekijät keräsivät mielipiteitä käsittelytunnin hyödyllisyydestä ja taidelähtöisen päihdevalistuksen tehokkuudesta. Tutkimukseen osallistui 15 oppilasta. Vastanneista 40% (f=6) koki esitetyn aiheen tärkeäksi, ja nuorista 100% (f=15) piti näytelmää hyvänä päihdevalistus keinona. (Kapanen & Ylitalo 2014.)

Kahta edellistä tutkimusta tukee Hännisen, Kulmalan ja Pusan (toukokuu 2014) tutkimus. Siinä selvitettiin ”Saa olla selvänä” –hankkeen päihdevalistusnäytelmän tehokkuutta 7-luokkalaisten suhtautumiseen alkoholiin ja ajatuksiin päihteistä. Vastanneista nuorista 67% (f=200) koki saaneensa alkoholista paljon tärkeää tietoa, ja nuorista 37% (f=108) ilmoitti ettei aio kokeilla alkoholia lainkaan. Tutkimus osoitti, että nuorista 78% (f=224) piti näytelmää hyvänä keinona kertoa päihteistä. (Hänninen ym. 2014.)

Nuorten päihteiden käyttö on nykypäivänä usein riippuvaista ystävistä ja heidän päihteiden käytöstään. Nuorten päihdekokeilut tapahtuvat usein suunnittelematta, mutta myös ystävien houkuttelulla on usein vaikutusta. Nuorista tuntuu, että pitää käyttäytyä samoin kuin kaverit ja päihteiden käytön ajatellaan olevan näytön paikka. Kuitenkin hyvässä ystäväpiirissä kunnioitetaan erilaisia mielipiteitä, mutta usein nuorta pelottavat ystäväpiirin reaktiot. (Aaltonen ym. 2003, 87, 92–94, 101.)

4 TAIDELÄHTÖISET MENETELMÄT EHKÄISEVÄSSÄ PÄIHDETYÖSSÄ

Taidelähtöiset menetelmät on yleiskäsite monimuotoiselle työskentelylle ja erilaisille taiteenmuodoille. Menetelmillä pyritään vaikuttamaan tai saamaan muutosta aikaiseksi osallistujien ajattelussa ja toiminnassa. Erilaisia taiteen muotoja ovat esimerkiksi yhteisötaide tai keskustelutaide (kuvataide), yhteisötanssi, sosiaalinen koreografia, tanssi tai yhteisömusiikki. Teatterin yhteydessä puhutaan soveltavasta draamasta tai teatterista, osallistuvasta teatterista, forum-teatterista ja sosiaalisesta teatterista. (Korhonen 2008-2013; von Brendenburg 2008, 16&19)

Taidelähtöisten menetelmien ominaisuuksia ovat dynaamisuus, elämyksellisyys, tulkinnallisuus ja kokemuksellisuus. Taidelähtöisellä toiminnalla voidaan luoda hyvinvointia yksilöille ja yhteisöille, esimerkiksi nuorille. Tavoitteena on tehdä asioita näkyviksi ja herättää keskustelua. Menetelmien vaikutuksia ei voida kuitenkaan taata, ja on muistettava etteivät ne ole samanlaisia eri yhteisöissä. (Kaskiharju ym. 2014, 19.)

Taidelähtöisiä menetelmiä on käytetty Suomessa jo 1990-luvun puolivälistä lähtien sosiaali- ja terveysalalla. Erilaiset taideprojektit ovat kohdistuneet pääasiassa sosiaali- ja terveysalalla nuoriso- ja vanhustyöhön, vankeinhoitoon, opetukseen, erilaisiin kylä- ja kaupunginosaprojekteihin sekä työyhteisöjen hyvinvointiin ja muutostilanteisiin liittyviin kehittämishankkeisiin. (Korhonen 2008-2013.)

Korhosen (2008-2013) mukaan taidelähtöiselle työskentelylle on ominaista, että osallistujat eivät ole taiteen ammattilaisia, ryhmän ohjaajaa lukuun ottamatta. Työskentelyn tavoitteista riippuen siinä painottuu kasvatusta (oppiminen laajasti ymmärrettynä), yhteisöllisyys tai sosiaalinen vuorovaikutus ja terapeuttinen toiminta. Lähtökohdaksi otetaan tavallisimmin paikallinen aihe, joka liittyy osallistujien omaan elämään. Tätä kautta työskentely tulee osallistujille merkitykselliseksi. Koska käsiteltävä asia pyritään tekemään näkyväksi, sille etsitään ilmaisua ”taiteen keinoin”.

Taiteesta on todettu olevan merkittävää apua vuorovaikutussuhteessa ja kasvatuksessa. Taiteen avulla pystytään tuottamaan tietoa, herkistämään havaintoa ja herättämään tunteita. Taidelähtöisten menetelmien avulla saadaan aistit ja mieli liikkeelle, rikastetaan arkista kanssakäymistä, sekä houkutellaan esiin erilaisia kokemuksia ja tunteita. (THL 2015c.) Nämä keinot lisäävät nuorten itsetuntoa, kun löydetään enemmän aktiivisempi suhde omaan elämään ja itsestä löydetään uusia piirteitä sekä osaamista (Känkkänen 2015).

Asenteiden ja ajatustottumusten muuttaminen on helpompaa nuorille kuin aikuisille, siksi taidelähtöiset menetelmät tukevat myönteisen maailmankuvan ja elämänasenteen rakentumista. Taidelähtöiset menetelmät voivat auttaa nuorta löytämään erilaisia kiinnostuksen kohteita, vahvuusalueita ja ne voivat myös tukea elämänhallintaa. (Krappe ym. 2013, 19.) Niiden avulla nuori voi seisauttaa pohtimaan omaa elämäänsä ja sen merkitystä. Menetelmät voivat olla myös nuoren tukena selkeyttämässä elämän päämääriä. Taide voi luoda nuoren elämään erilaisia merkityksiä, joiden arvo saattaa selvitä nuorelle vasta myöhemmin. (Krappe ym. 2013, 22.)

Nuoren on aina tehtävä elämän valintansa omista lähtökohdistaan itsenäisesti. Positiivisen psykologian mukaan keskeisimpiä hyvinvoinnin tekijöitä ovat merkityksellinen ja nautinnollinen elämä sekä tekemiseen uppoutuminen. Taidelähtöisten menetelmien avulla voidaankin toteuttaa näitä kaikkia osa-alueita. (Krappe ym. 2013, 19.)

Tutkimusten mukaan taide ja kulttuuri lisäävät yksilön ja yhteisön terveyttä sekä hyvinvointia. Taidelähtöisiin menetelmiin perustuvaa toimintaa tapahtuu rajapinnoilla: hallinnon, yksityissektorin, tieteen ja taiteen alojen leikkauspisteissä. (Korhonen 2008-2013.) Taide sekä kulttuuri voivat tarjota elämyksiä, tuottaa nautintoa, edistää yhteisöllisyyttä, lisätä elinpiirin viihtyvyyttä ja niillä katsotaan olevan yhteys hyvään koettuun terveyteen. Tutkimukset osoittavat, että aktiivisesti vapaa-ajantoimintaan osallistuvat elävät pidempään (Tutkivan teatterityön keskus 2013, 8.) Näiden lisäksi taide ja kulttuuri elämykset voidaan nähdä positiivisina tunteina, mitkä liitetään hyvinvointiin ja sosiaalisiin suhteisiin (Miettinen 2008, 29.) Itsensä toteuttamisella, kokemuksilla, taide-elämyksillä ja henkisellä rikkaudella löydetään sekä etsitään elämän laatua ja hyvinvointia. Jotta hyvinvoinnin edistäminen taiteen keinoin on mahdollista yksilön tasolla, tarvitsee se vahvistamista ja tukea yhteiskunnalta. (Liikanen 2010, 10.)

Draama on kulttuurin ja taiteen muoto, joka on useille tuttu ja helppo leikin sekä dramatisoidussa yhteiskunnassa elämisen kautta. Draama on todellisten ja kuviteltujen tapahtumien esittämistä roolien avulla. Sen välityksellä sekä yksilöt että ryhmät pystyvät tutkimaan, muotoilemaan ja esittämään ajatuksia, tunteita ja niiden seurauksia. Draamalla on kyky muuttaa ja liikuttaa sekä osanottajia että yleisöjä sekä vahvistaa ja kyseenalaistaa arvoja. (Heikkinen 2004, 128-129.)

Draamassa oppiminen tapahtuu todellisen ja fiktiivisen maailman kohtaamisessa. Draamakasvatus mahdollistaa, että sen kautta voidaan rakentaa yhteys taiteen ja kasvatuksen, koulun ja yhteiskunnan sekä yksilön ja ryhmän välille. Fiktioissa voidaan esittää ”miksi” - kysymyksiä ja pohtia niihin saatuja vastauksia todellisessa elämässä. (Heikkinen 2004, 130.)

Opettajankoulutuksen kehittämishankkeessa tutkittiin, voiko draama monipuolistaa sekä tehostaa opetusta ja täten lisätä myös opiskelijan motivaatiota eri-ikäisille opiskelijoille. Draamaopetuksen aiheena yläasteikäisille (n=20) oli jätteen maailma. Tutkimuksessa 11 oppilasta innostui opetettavasta asiasta enemmän draaman avulla kuin tavallisella tunnilla. Oppilaista 9 ei

innostunut opetettavasta asiasta enempää kuin aiemminkaan, 11 oppi asian paremmin ja 1 ei oppinut mitään draaman avulla. Oppilaista 16 halusi draamaa käytettävien tunneilla, 3 ei halunnut draamaa tunneilleen ja 1 ei osannut sanoa, haluaako draamaa tunneilleen vai ei. (Laitila, Lepistö, Lindén & Nokkala 2013.)

5 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSONGELMAT

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Salon 7-luokkalaisten nuorten päihteiden käyttöä ja näytelmän käytön hyödyllisyyttä päihteiden käytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorten päihdekasvatusta.

Tutkimusongelmat ovat:

1. Mitä päihteitä Salon 7-luokkalaiset nuoret käyttävät?
2. Mitä mieltä Salon 7-luokkalaiset nuoret ovat näytelmästä päihteiden käytön ehkäisykeinona?

6 TUTKIMUKSEN EMPIIRINEN TOTEUTTAMINEN

Salon kaupunki järjesti Salon 7-luokkalaisille oppilaille Saa olla selvänä – hankkeen, johon kuului kaikille 7-luokkalaisille oppilaille esitettävä näytelmä päihteidenkäytöstä ja tämän jälkeen oppitunti, jolla käsiteltiin päihteidenkäyttöön liittyviä asioita sekä käytiin läpi näytelmän herättämiä tunteita ja ajatuksia. Turun Ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijat pitivät oppilaille 45 minuuttia kestävästä purkutunnin, jossa terveydenhoitajaopiskelijat kävivät luokittain 7-luokkalaisten kanssa läpi näytelmästä heränneitä tunteita sekä ajatuksia päihteistä saatuun tietoon ja päihteidenkäyttöön liittyen. Tutkimuksen toteuttamiseksi tehtiin toimeksiantosopimus (liite 3) ja tutkimuslupa (liite 4).

Määrällinen eli kvantitatiivinen tutkimus edellyttää, että tutkimuksen kohde tunnetaan. Kohteen tunteminen tarkoittaa sen selittävää teoriaa, teorioita ja ymmärrystä. Näiden pohjalta laaditaan tutkimusongelman mukaiset tutkimuskysymykset. Ratkaisun löytämiseksi voidaan tarvita niin sanottuja apukysymyksiä eli kyselylomakkeen yksityiskohtaiset kysymykset. Muodoltaan nämä voivat olla faktapohjaisia tai mielipidekysymyksiä. (Kananen 2015, 73.)

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselylomakkeella. Kyselylomakkeen käyttö koettiin yksinkertaisimmaksi vaihtoehdoksi, koska vastaajia on noin 600. Kyselylomakkeella pystyttiin keräämään tietoa tehokkaasti ja anonyymisti. Kyselylomakkeen laatiminen on kriittisin vaihe tutkimuksessa, sen tulee olla riittävän täsmällinen ja tutkimusaihetta kattavasti mittaava (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 87). Kysymysten on oltava jokapäiväistä käyttökieltä, jotta kaikki tutkimukseen osallistujat ymmärtävät ne samalla tavalla (Kananen 2015, 230).

Kyselytutkimuksen tarkoituksena on saada koottua tietyin kriteerein valitulta joukolta vastauksia samoihin kysymyksiin. Kyselytutkimuksessa tutkitaan yleensä suurehkoa rajattua kohdeyhmiä. (Virtuaali ammattikorkeakoulu 2015.) Käytettäessä kyselyä tutkimusmenetelmänä tutkimuksen tekijän täytyy osata ottaa laaja-alaisesti huomioon vastaajan halu, taidot ja aika vastata kyselyyn. Kyselylomakkeen kohtuullinen pituus ja ulkoasun selkeys ovat tärkeitä sekä vastaajalle että tietojen kerääjille. Lomaketutkimuksessa on pyrittävä tutkimusongelman kannalta kattavaan, yksinkertaiseen ja helposti ymmärrettävään kysymysten aseteluun. Lomakkeeseen olisi hyvä merkitä mahdollisimman yksityiskohtaisia vastausohjeita, väärintymmärrysten välttämiseksi. (KvantiMOTV 2010.)

Kyselylomakkeen on tärkeää olla helposti vastattavan näköinen ja ulkoasultaan moitteeton. Avoimien kysymysten vastauksille tulee olla varattuna riittävästi tilaa. Avokysymyksissä vastaaja pystyy vastaamaan omin sanoin, kun taas monivalintakysymyksien vastauksia pystytään helposti vertailemaan. (Remes ym. 2009, 201-204.)

Tässä tutkimuksessa käytettiin tekijöiden itse laatimaa kyselylomaketta (liite 1). Kyselylomakkeessa kysyttiin 2 taustakysymystä: vastaajan sukupuoli ja koulu. Väittämässä 3–9 etsittiin vastausta ensimmäiseen tutkimusongelmaan eli mitä päihteitä Salon 7-luokkalaiset nuoret käyttävät. Väittämässä 10–17 haettiin vastausta toiseen tutkimusongelmaan eli mitä mieltä Salon 7-luokkalaiset nuoret olivat draaman käytöstä päihdetyön ennaltaehkäisyssä. Kyselylomakkeessa käytettiin vastausvaihtoehtoina kyllä, ei tai en osaa sanoa. Lisäksi kyselylomakkeessa kysymykset 15–17 oli avoimia kysymyksiä.

Kyselyyn vastaaminen on kaikille osastujille täysin vapaaehtoista. Kouluissa tehtävät tutkimukset voidaan toteuttaa osana normaalia kasvatustyötä. Tutkimuksessa ei tarvitse erikseen pyytää tutkittavien huoltajilta lupaa, sillä koulun rehtori voi arvioida, että tutkimuksesta on hyödyllistä tietoa ja se voidaan toteuttaa osana koulun toimintaa. Tutkimuksessa noudatetaan alaikäisen itsemääräämisoikeutta ja vapaaehtoisuuden periaatetta. (Tampereen yliopisto 2013.) Saa olla selvänä –hankkeella on Salon yläkoulujen rehtorien lupa.

Saatekirje (liite 2) ohjasi vastaamaan anonyymisti ja omatoimisesti. Siinä kerrottiin vastaamisen täydellisestä vapaaehtoisuudesta, vastaaminen kyselyyn katsottiin suostumukseksi tutkimukseen. Saatekirjeessä kerrottiin, että tutkimustuloksia käytetään aineistona opinnäytetyössä.

Aineisto kerättiin kaikilta salolaisilta 7-luokkalaisilta, lokakuussa 2015 viikolla 41. Aineisto kerättiin Salon Moision, Hermannin, Armfeltin ja Perniön yläkouluista. Oppilaat vastasivat kyselylomakkeeseen näytelmän jälkeen Turun ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoiden pitämän purkutunnin lopussa. Oppilaat eivät olleet nähneet kyselylomaketta, ennen purkutuntia. Vastaamisaikaa oppilaille varattiin 10 minuuttia. Terveydenhoitajaopiskelijat keräsivät kyselylomakkeet ja toimittivat ne tekijöille.

Näytelmä toteutettiin niin, että kansalaisopiston nuorten esittämien kohtauksien välissä, terveydenhoitajaopiskelijat näyttivät diaesitystä ja kertoivat eri aiheista. Aiheita näytelmän kohtauksissa ja diaesityksessä olivat riippuvuus, tupakka, sähkötupakka, nuuska, kannabis, sosiaalinen media ja riippuvuus sosiaalisesta mediasta sekä alkoholi.

Näytelmän jälkeen 7-luokkalaisille pidettiin luokittain purkutunnit terveydenhoitajaopiskelijoiden toimesta. Nuorille esitettiin erilaisia väittämiä liittyen näytelmässä esille nousseisiin aiheisiin ja nuoret saivat toiminnallisesti vastata väittämiin kyllä tai ei. Esimerkiksi luokan toisella seinällä oli vastausvaihtoehto ”kyllä” ja toisella seinällä ”ei”, ja paikan sai valita sen mukaan, mitä mieltä väittäjästä oli. Oikeat vastaukset käytiin nuorten kanssa heti väittämän jälkeen läpi. Lisäksi nuoret saivat tuoda vapaasti julki aiheita ja mielipiteitä päihteistä, päihteidenkäytöstä ja näytelmästä.

Tutkimuksen aineistointimenetelminä käytettiin sisältöanalyysia sekä SPSS-ohjelmaa. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan aineiston tarkastelua eritellen sekä yhtäläisyyksiä ja eroja tiivistäen ja vertaillen (Anttila 1998). Tutkimukseen osallistuvien monivalintaväittämien vastaukset analysoitiin SPSS-ohjelman avulla. SPSS (Statistical Package for Social Sciences) on monipuolinen tilastollisen tietojenkäsittelyn ohjelmisto, jolla voidaan täyttää tavallisimmat

tilastollisen analyysin tarpeet ja tehdä tarvittaessa monia vaativampiakin tarkasteluja (Valtari 2006).

Sisällönanalyysin tavoitteena on tulosten laaja, mutta tiivis esittäminen. Se ei etene suoraviivaisesti, ja käyttö on luultua monimutkaisempaa. Sisällönanalyysin haasteena onkin sen joustavuus ja säännöttömyys. Yksinkertaiset tulokset kertovat keskeneräisestä analyysistä. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2009, 134.) Sisällönanalyysillä pyritään saamaan laajasta aineistosta selkeää ja yhtenäistä tietoa, jotta saatujen tulosten tulkinta ja johtopäätösten teko on mahdollista (Verne 2015).

Kyselylomakkeella saadun aineiston tuloksia kuvaillaan frekvenssien ja prosenttien avulla. Frekvenssi tarkoittaa kuhunkin luokkaan kuuluvien tilastoyksiköiden lukumäärää. Frekvenssi lukuja voidaan kuvailla kuvioin tai kuvata numeroin taulukoissa. (Kakkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 132.)

Tulosten analysoinnin jälkeen täytetyt kyselylomakkeet hävitettiin. Valmis työ esitettiin marraskuussa 2015 ja valmis työ löytyy Theseus-verkkokirjastosta. Valmis työ toimitettiin myös Salon yläkouluille ja toimeksiantajalle.

7 TULOKSET

Tutkimukseen vastasi Salon 7-luokkalaisista 533 oppilasta. Vastaaajista oli poikia 48,6% (f=259) ja tyttöjä 47,3% (f=252). Sukupuolta kysyvään taustakysymykseen jätti vastaamatta 4,1% eli 6 oppilasta.

Kyselyyn vastanneista oli Armfeltin koulun oppilaita 30% (f=160), Moision koulun oppilaita 28% (f=149), Hermannin koulun oppilaita 24% (f=128) ja Perniön koulun oppilaita 13,3% (f=71). Koulua kysyvään taustakysymykseen vastaamatta jätti 4,7% (f=25).

Oppilaista (n=529) **57,7%** (f=304) **ei ollut koskaan kokeillut alkoholia**, kun taas alkoholia jo kokeilleita oppilaita oli 37,2% (f=197). Oppilaista 5,3% (f=28) valitsi vastausvaihtoehdon ”en osaa sanoa”. Oppilaista **96,4%** (f=503) **ei käyttänyt säännöllisesti alkoholia**, 2,3% (f=12) ei osannut sanoa käyttäväkö alkoholia säännöllisesti vai ei ja 1,3% (f=7) käytti alkoholia säännöllisesti.

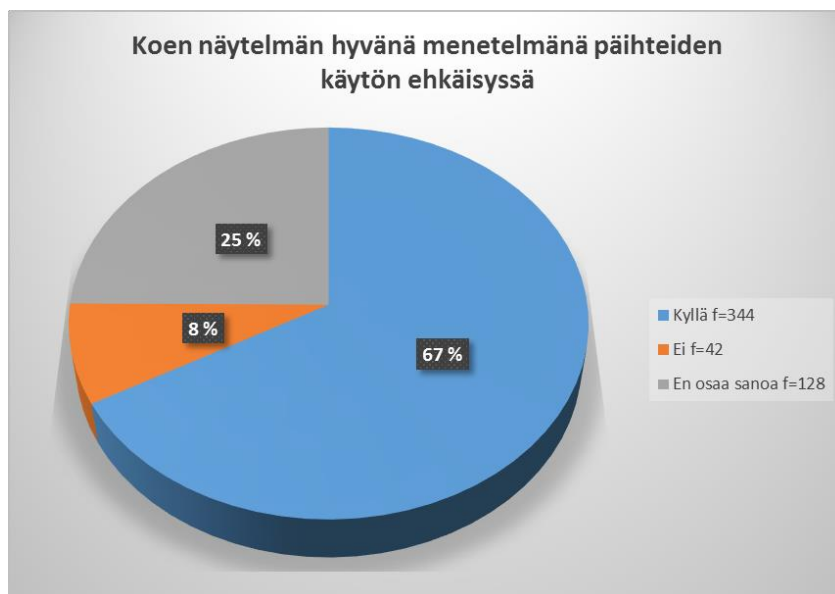
Oppilaista (n=518) ”Aion kokeilla alkoholia yläasteen aikana” – väittämään vastasi kyllä 66,8% (f=356), ei 20,8% (f=111) ja en osaa sanoa 9,6% (f=51).

Oppilaista (n=521) ”Aion kokeilla alkoholia vasta täysi-ikäisenä” – väittämään vastasi kyllä 36,4% (f=194), ei 30,2 % (f=149) ja en osaa sanoa 33,4% (f=178)

Oppilaista (n=527) **tupakkaa ei ollut kokeillut 77,9%** (f=415), tupakkaa oli kokeillut 19,1% (f=102) ja 1,9% (f=10) ei osannut sanoa onko kokeillut tupakkaa vai ei. Nuorilta kysyttiin myös tupakan säännöllisestä käytöstä. Oppilaista (n=523) **94,2%** (f=502) **ei polttanut tupakkaa säännöllisesti**, 4,1% (f=12) ei osannut sanoa ja 1,7% (f=9) poltti tupakkaa säännöllisesti.

Huumeita koskevaan väittämään vastasi 529 oppilasta. Heistä suurinosa eli **97,8%** (f=522) **ei ollut koskaan kokeillut huumeita**. Oppilaista 4 eli 0,8% vastasi kysymykseen vastasi ”en osaa sanoa” ja saman verran oppilaita jätti vastaamatta. Huumeita oli kokeillut 3 oppilasta eli 0,6%.

Päihteistä ja niiden riskeistä annettavan tiedon tärkeänä koki 82,8% (f=434) oppilaista (n=524), 9,4% (f=49) ei osannut sanoa ja 7,8% (f=41) ei pitänyt tietoa tärkeänä. Oppilaista (n=514) **näytelmän hyvänä menetelmänä päihteiden käytön ehkäisyssä koki 66,9%** (f=344), 24,9% (f=128) ei osannut sanoa ja näytelmää hyvänä menetelmän ei pitänyt 8,2% (f=42). (Kuvio 1.)

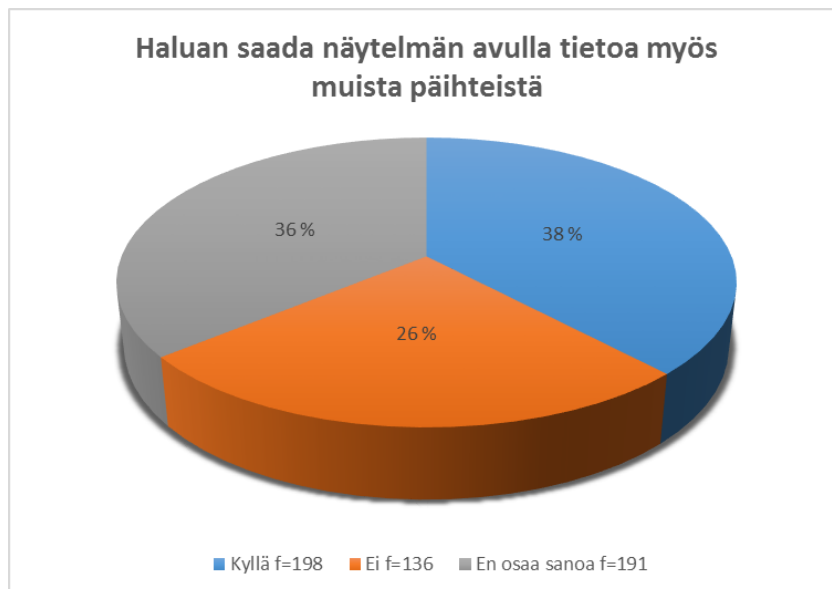
Kuvio 1. Kokemukset näytelmästä päihteiden käytön ehkäisymenetelmänä (n=514).

Oppilaista (n=525) **65%** (f=339) **koki saaneensa näytelmän avulla tärkeää tietoa päihteidenkäytön riskeistä ja haitoista**. Oppilaista 23% (f=123) vastasi kysymykseen ”en osaa sanoa”. (Kuvio 2.)

Kuvio 2. Kokemukset näytelmästä saadusta informaatiosta (n=525).

Oppilaista (n=525) 38% (f=198) haluaisi saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä ja 136 oppilaista eli 26% ei haluaisi saada näytelmän avulla lisätietoa. (Kuvio 3.)

Kuvio 3. Halu saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä (n=525).

Purkutuntia tärkeänä osana ”Saa olla selvänä”-hanketta piti 65,2% (f=343) oppilaista (n=526), 27,4% (f=144) ei osannut sanoa ja purkutuntia tärkeänä osana hanketta ei pitänyt 7,4% (f=39).

Tuloksista näkyy myös sukupuolten välinen ero. Tytöistä (n=251) 29,9% (f=75) ja pojista (n=257) 44,4% (f=114) oli kokeillut alkoholia. Tytöistä (n=251) 0,4% (f=1) ja pojista (n=250) 2,4% (f=6) kertoi käyttävänsä säännöllisesti alkoholia. Tytöistä (n=251) 12% (f=30) ja pojista (n=256) 26,6% (f=68) kertoi kokeilleensa tupakkaa. Säännöllisesti tupakkaa poltti tytöistä (n=250) 0,8% (f=2) ja pojista (n=252) 2,8% (f=7). Tytöistä (n=252) kukaan ei ollut kokeillut huumeita ja pojista (n=256) huumeita oli kokeillut 1,2% (f=3). (Taulukko 1.)

Taulukko 1. Oppilaiden vastaukset pähteiden käytöstä sukupuolen mukaan.

	Tytöt, n = 252			Pojat, n = 259		
	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%
Olen jo kokeillut alkoholia n=508	75/ 29,9	165/ 65,7	11/ 4,4	114/ 44,4	126/ 49,0	17/ 6,6
Käytän säännöllisesti alkoholia n=501	1/ 0,4	248/ 98,8	2/ 0,8	6/ 2,4	236/ 94,4	8/ 3,2
Aion kokeilla alkoholia yläasteen aikana n=498	11/ 4,5	178/ 73,3	54/ 22,2	36/ 14,1	164/ 64,3	55/ 21,6
Aion kokeilla ensimmäisen kerran alkoholia 18-vuotiaana tai myöhemmin n=500	91/ 36,8	55/ 22,3	101/ 40,9	97/ 38,3	82/ 32,4	74/ 29,3
Olen kokeillut tupakkaa n=507	30/ 12,0	217/ 86,4	4/ 1,6	68/ 26,6	182/ 71,1	6/ 2,3
Poltan tupakkaa säännöllisesti n=502	2/ 0,8	246/ 98,4	2/ 0,8	7/ 2,8	237/ 94,0	8/ 3,2
Olen kokeillut huumeita (esim. kannabis, hasis, ekstaasi) n=508	0/ 0	251/ 99,6	1/ 0,4	3/ 1,2	250/ 97,6	3/ 1,2

Päihteistä annettavan tiedon tärkeänä koki tytöistä (n=248) 87,1% (f=216) ja pojista (n=255) 78,8% (f=201). Näytelmän hyvänä menetelmänä päihteiden käytön ehkäisyssä koki tytöistä (n=241) 73,4% (f=177) ja pojista (n=253) 61,7% (f=156). Näytelmästä tärkeää tietoa päihteiden käytön riskeistä ja haitoista sai tytöistä (n=250) 70% (f=175) ja pojista (n=255) 58,8% (f=150). Näytelmän avulla lisää tietoa päihteistä haluaisi saada 99 tyttöä eli 40,1% ja 90 poikaa eli 35%. Purkutuntia tärkeänä piti tytöistä (n=249) 70,7% (f=176) ja pojista (n=256) 59,8% (f=153). (Taulukko 2.)

Taulukko 2. Oppilaiden vastaukset näytelmästä ja purkutunnista sukupuolen mukaan.

	Tytöt, n=252			Pojat, n= 259		
	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%
Koen päihteistä ja niiden riskeistä annettavan tiedon tärkeänä n=503	216/ 87,1	14/ 5,6	18/ 7,3	201/ 78,8	23/ 9,0	31/ 12,2
Koen näytelmän hyvänä menetelmänä päihteidenkäytön ehkäisyssä n=494	177/ 73,4	12/ 5,0	52/ 21,6	156/ 61,7	29/ 11,5	68/ 26,8
Sain näytelmästä tärkeää tietoa päihteidenkäytön riskeistä ja haitoista n=505	175/ 70,0	18/ 7,2	57/ 22,8	150/ 58,8	44/ 17,3	61/ 23,9
Haluan saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä n=504	99/ 40,1	47/ 19,0	101/ 40,9	90/ 35,0	82/ 31,9	85/ 33,1
Mielestäni purkutunti oli tärkeä osa Saa olla selvänä – hanketta n=505	176/ 70,7	11/ 4,4	62/ 24,9	153/ 59,8	24/ 9,4	79/ 30,8

Taustakysymyksen avulla tuloksia eroteltiin myös kouluittain. (Taulukko 3.) Hermannin koulun oppilaista (n=127) 59,8% (f=76) ei ollut kokeillut alkoholia ja 33,1% (f=42) oli jo kokeillut alkoholia. Armfeltin koulun oppilaista (n=159) 53,4% (f=85) ei ollut kokeillut alkoholia ja 40,9% (f=65) oli kokeillut alkoholia. Moision koulun oppilaista (n=148) 52,0% (f=77) ei ollut kokeillut alkoholia ja 41,9% (f=62) oli kokeillut alkoholia. Perniön koulun oppilaista (n=71) 69% (f=49) ei ollut kokeillut alkoholia ja 29,6% (f=21) oli kokeillut alkoholia.

Säännöllisesti alkoholia käytti Hermannin koulun oppilaista (n=127) 1,6% (f=2), Armfeltin yläkoulun oppilaista (n=156) 1,3% (f=2), Moision koulun oppilaista (n=147) 1,4% (f=2) ja Perniön koulun oppilaista (n=68) 1,5% (f=1).

Tupakkaa Hermannin koulun oppilaista oli kokeillut (n=128) 21,1% (f=27), Armfeltin koulun oppilaista (n=160) 20% (f=32), Moision koulun oppilaista (n=147) 19,7% (f=29) ja Perniön koulun oppilaista (n=69) 15,9% (f=11). Tupakkaa säännöllisesti poltti Hermannin koulun oppilaista (n=128) 1,6% (f=2), Armfeltin oppilaista (n=156) 1,3% (f=2) ja Moision koulun oppilaista (n=147) 3,4% (f=5). Perniön koulun oppilaista (n=68) kukaan ei tupakoinut säännöllisesti.

Huumeita oli kokeillut Hermannin koulun oppilaista (n=128) 1 eli 0,8% ja Armfeltin koulun oppilaista (n=160) 2 eli 1,3%. Moision (n=147) ja Perniön (n=169) koulun oppilaille ei ollut lainkaan huumekekeiluja.

Taulukko 3. Oppilaiden vastaukset päihteiden käytöstä kouluittain.

	Hermannin n=127			Armfeltin n=159			Moision n=148			Perniön n=71		
	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%	Kyllä f/%	Ei f/%	En osaa sanoa f/%
Olen jo kokeillut alkoholia n=505	42/ 33,1	76/ 59,8	9/ 7,1	65/ 40,9	85/ 53,4	9/ 5,7	62/ 41,9	77/ 52,0	9/ 6,1	21/ 29,6	49/ 69,0	1/ 1,4
Käytän säännöllisesti alkoholia n=498	2/ 1,6	122/ 96,0	3/ 2,4	2/ 1,3	150/ 96,1	4/ 2,6	2/ 1,4	142/ 96,6	3/ 2,0	1/ 1,5	66/ 97,0	1/ 1,5
Aion kokeilla alkoholia yläasteen aikana n=495	14/ 11,1	84/ 66,7	28/ 22,2	14/ 9,0	109/ 70,4	32/ 20,6	18/ 12,5	97/ 67,4	29/ 20,1	3/ 4,3	49/ 70,0	18/ 25,7
Aion kokeilla ensimmäisen kerran alkoholia 18-vuotiaana tai myöhemmin n=457	56/ 44,8	31/ 24,8	38/ 30,4	60/ 38,3	47/ 29,9	50/ 31,8	49/ 33,6	4/ 30,1	53/ 36,3	20/ 29,0	18/ 26,1	31/ 44,9
Olen kokeillut tupakkaa n=504	27/ 21,1	99/ 77,3	2/ 1,6	32/ 20,0	125/ 78,1	3/ 1,9	29/ 19,7	114/ 77,6	4/ 2,7	11/ 15,9	57/ 82,7	1/ 1,4
Poltan tupakkaa säännöllisesti n=499	2/ 1,6	123/ 96,1	3/ 2,3	2/ 1,3	152/ 97,4	2/ 1,3	5/ 3,4	136/ 92,5	6/ 4,1	0/ 0,0	68/ 100	0/ 0,0
Olen kokeillut huumeita (esim. kannabis, hasis, ekstaasi) n=505	1/ 0,8	126/ 98,4	1/ 0,8	2/ 1,3	158/ 98,7	0 0,0	0/ 0,0	145/ 98,6	2/ 1,4	0/ 0,0	69/ 98,6	1/ 1,4

Hermannin koulun oppilaista (n=124) 79,8% (f=99), Armfeltin koulun oppilaista (n=159) 87,4% (f=139), Moision koulun oppilaista (n=147) 81,0% (f=119) ja Perniön koulun oppilaista (n=70) 80,0% (f=56) **piti päihteistä ja niiden riskeistä annettavan tiedon tärkeänä**. Näytelmää hyvänä menetelmänä piti Hermannin koulun oppilaista (n=124) 65,3% (f=81), Armfeltin koulun oppilaista (n=154) 63,0% (f=97), Moision koulun oppilaista (n=143) 67,8% (f=97) ja Perniön koulun oppilaista (n=70) 77,1% (f=54). (Taulukko 4.)

Näytelmän avulla tärkeää tietoa päihteistä koki saaneensa Hermannin koulun oppilaista (n=127) 62,2% (f=79), Armfeltin koulun oppilaista (n=158) 62,7% (f=99), Moision koulun oppilaista (n=147) 65,3% (f=96) ja Perniön koulun oppilaista (n=70) 72,9% (f=51). **Lisää tietoa päihteistä näytelmän avulla halusi saada** Hermannin oppilaista (n=125) 39,2% (f=49), Armfeltin oppilaista (n=158) 35,4% (f=56), Moision oppilaista (n=147) 35,4% (f=52) ja Perniön oppilaista (n=71) 46,5% (f=33).

Näytelmän jälkeistä purkutuntia tärkeänä osana ”Saa olla selvänä”-hanketta piti Hermannin koulun oppilaista (n=126) 61,1% (f=71), Armfeltin koulun oppilaista (n=157) 65% (f=102), Moision koulun oppilaista (n=148) 65,5% (f=97) ja Perniön koulun oppilaista (n=71) 70,4% (f=50) piti näytelmän jälkeistä purkutuntia tärkeänä osana Saa olla selvänä- hanketta.

Taulukko 4. Oppilaiden vastaukset näytelmästä ja purkutunnista kouluilta

	Hermann n=127			Armfelt n=159			Moisio n=148			Perniö n=71		
	Kyllä f / %	Ei f / %	En osaa sanoa f / %	Kyllä f / %	Ei f / %	En osaa sanoa f / %	Kyllä f / %	Ei f / %	En osaa sanoa f / %	Kyllä f / %	Ei f / %	En osaa sanoa f / %
Koen pähteistä ja niiden riskeistä annettavan tiedon tärkeänä n=500	99/ 79,8	10/ 8,1	15/ 12,1	139/ 87,4	9/ 5,7	11/ 6,9	119/ 81,0	15/ 10,2	13/ 8,8	56/ 80,0	4/ 5,7	10/ 14,3
Koen näytelmän hyvänä menetelmänä pähteiden käytön ehkäisyssä n=491	81/ 65,3	12/ 9,7	31/ 25,0	97/ 63,0	12/ 7,8	45/ 29,2	97/ 67,8	11/ 7,7	35/ 24,5	54/ 77,1	6/ 8,6	10/ 14,3
Sain näytelmästä tärkeää tietoa käytön riskeistä ja haitoista n=502	79/ 62,2	19/ 15,0	29/ 22,8	99/ 62,7	26/ 16,5	33/ 20,8	96/ 65,3	13/ 8,8	38/ 25,9	51/ 72,9	4/ 5,7	15/ 21,4
Haluan saada näytelmän avulla tietoa myös muista pähteistä n=501	49/ 39,2	41/ 32,8	35/ 28,0	56/ 35,4	43/ 27,3	59/ 37,3	52/ 35,4	36/ 24,5	59/ 40,1	33/ 46,5	9/ 12,7	29/ 40,8
Mielestäni purkutunti oli tärkeä osa "Saa olla selvänä" – hanketta n=502	77/ 61,1	14/ 11,1	35/ 27,8	102/ 65,0	10/ 6,4	45/ 28,6	97/ 65,5	10/ 6,8	41/ 27,7	50/ 70,4	3/ 4,2	18/ 25,4

Avoimella kysymyksellä haluttiin saada tietää mistä päihteisiin liittyvästä asiasta nuoret haluaisivat saada lisätietoa. Kysymykseen vastasi 69% (n=366) nuorista. Kysymykseen ei vastannut mitään 167 nuorta eli 31% vastaajista. Yleisesti 10% (f=38) kertoi haluavansa saada lisätietoa päihteisiin liittyvistä sairauksista, haitoista, niiden vakavuudesta sekä seurauksista. (Taulukko 5.)

”miten ne voivat pilata elämän”

”siitä, että mitä päihteiden käytöstä seuraa esim. rangaistukset”

Päihteisiin tai niihin liittyvistä aiheista lisätietoa ei halunnut saada 208 nuorta, joista 72 ei osannut ottaa asiaan kantaa. Syyn siihen miksi ei halua päihteistä lisätietoa ilmoitti 28 nuorta. Nuorten syyt tähän olivat samankaltaisia, päihteet eivät kiinnostaneet tai niitä ei aiottu kokeilla. Kahden nuoren vastauksia ei voinut tulkita tutkimuksen kannalta tarpeellisella tavalla.

” En osaa sanoa ”

” En mistään koska minua ei kiinnosta päihteisiin liittyvät asiat koska en tykkää niistä.”

” Tiedän päihteistä jo aika paljon enkä tarvitse lisätietoa.”

Nuorista 13% (f=50) halusi lisätietoa huumaaviin aineisiin liittyen. Huumausaineet jaoteltiin vastausten perusteella alakategorioihin koskien huumeita yleisesti, huumeiden vaarallisuutta, huumeiden käyttöä ja huumeiden nimiä.

” Erilaisista huumeista, että miten ne vaikuttaa.”

”kannabiksesta”

Nikotiini eli tupakka, sähkötupakka ja nuuska tuotteista lisätietoa halusi 7% (f=25) vastanneista. Nikotiinituotteet jaoteltiin vastausten perusteella alakategorioihin koskien sähkötupakkaa ja nuuskaa ja tupakkaa.

”Että selkeä vastaus että kuinka vaarallinen sähkötupakka”

"tupakan kaikki haitat"

Alkoholista lisätietoa toivoi saavansa 13 nuorta eli 4% vastaajista. Alkoholista jaoteltiin vastausten perusteella alakategoriioihin alkoholin haitoista ja alkoholin käytöstä.

"humalanhakuisesta juomisesta"

"Mitä muita terveysvaikutuksia esim. alkoholi aiheuttaa eri elimille."

Taulukko 5. Haluttu lisätieto päihteisiin liittyvistä aiheista

Suorat lainaukset	Alakategoria	Yläkategoria
"haluaisin saada lisätietoa huumeista"	Huumeet (f=25)	Huumaavat aineet (f=50)
"huumeista, niiden vaikutuksista." "huumeiden vaarallisuudesta"	Huumeiden varallisuus (f=11)	
"haluaisin tietää lisää huumeiden käytöstä" "pilaako kerta huumeikäyttö koko elämän?"	Huumeiden käyttö (f=6)	
"huumeet ja niiden nimistä" "kannabiksesta"	Huumeiden nimet (f=8)	
"sähkötupakasta" "nuuska"	Sähkötupakka ja nuuska (f=12)	Nikotiini (f=25)
"tupakasta ja sen vaikutuksista" "ehkä sähkötupakan käytöstä ja sen haitoista"	Tupakka (f=13)	
"humalanhakuisesta juomisesta"	Alkoholin haitat (f=7)	Alkoholi (f=13)
"alkoholista koska aikuisena sitä tarjotaan usein esim.juhlissa"	Alkoholin käyttö (f=6)	
"Energiajuomat" "Voiko cocacolaan jäädä riippuvaiseksi"	Kofeiinipitoiset juomat, riippuvuus	Muut näytelmästä esiin nousseet aiheet

	(f=30)	(f=30)
"miten ne voivat pilata elämän" "siitä, että mitä päihteiden käytöstä seuraa esim. rangaistukset"	Päihteisiin liittyvät sairaudet, haitat, vakavuus ja seuraukset (f=38)	Päihteiden käyttö (f=38)
"En mistään koska minua ei kiinnosta päihteisiin liittyvät asiat koska en tykkää niistä."	Ei halua tai aikomusta kokeilla päihteitä (f=28)	Ei halua lisätietoa (f=208)
"En osaa sanoa"	Ei osaa sanoa (f=72)	
"En mistään"	Ei halua lisätietoa (f=108)	

Salon 7-luokkalaisten nuorten mielipiteitä päihdenäytelmästä kysymykseen vastasi 90% (f=482) nuorista ja vastaamatta jätti 10% (f=51). Annetuista vastauksista neljää ei pystytty luokittelemaan sopivaan kategoriaan, mutta vastaajat kommentoivat näytelmän olleen päihteiden käyttäjän elämää ja haluavansa tietää päihteiden vaikutuksista oikeassa elämässä. Asiaan kuulumattomia kommentteja ei ollut. Nuorista 28 ei osannut sanoa mielipidettä näytelmästä, ja vastanneista 4% (f=21) kertoi ettei nähnyt näytelmää.

Nuorten mielipiteet voitiin jakaa positiivisiin ja negatiivisiin kommentteihin. (Taulukko 6.) Negatiivista palautetta antoi 17 nuorta. Negatiiviset kokemukset jaoteltiin vastausten perusteella alakategorioihin näytelmän huonoudesta/outoudesta, sekavuudesta ja näytelmän sopivuudesta.

" Emt, tavallaan hölmöä kun pelleillään tekotupakalla ja vedellä"

" Se oli vähän sekava"

Positiivista palautetta antoi 412 nuorta. Positiiviset kokemukset jaoteltiin vastausten perusteella alakategorioihin näytelmän opettavaisuudesta, näyttelämisestä, näytelmän parannettavuudesta, vaihtoehtoisesta

opetustavasta, näytelmän jännittävydestä/vaikuttavuudesta ja näytelmän hauskuudesta.

” Se antoi lisää tietoa päihteiden käytöstä”

”Hyödyllinen monin tavoin. Varmasti vähentää päihteiden käyttöä.”

Taulukko 6. Negatiivinen ja positiivinen palaute päihdenäytelmästä.

Suorat lainaukset	Alakategoria	Yläkategoria
”huono” ”en tiää...oli vähä outo”	Näytelmän huonous/outous (f=10)	Negatiivinen palaute päihdenäytelmästä (f=17)
”se oli aika epäselvä” ”se oli ihan kiva mut turha”	Näytelmän sekavuus (f=5)	
”se ei sovi alaikäisille” ”sillä ei ollut vaikutusta, oli vaan hauska”	Näytelmän sopivuus (f=2)	
”se oli hyvä ja tarpeellinen” ”se oli hyvä ja opettava”	Opettavaisuus (f=132)	Positiivinen palaute päihdenäytelmästä (f=412)
”hyvin toteutettu” ”taitavatnäyttelijät. realistinen aihe”	Näytteleminen (f=22)	
”kuvat eivät olleet kivoja, hyvä näytelmä”	Näytelmän parennettavuus (f=4)	
”ajankohtainen, kiinnostava tapa opettaa”	Vaihtoehtoinen opetustapa (f=5)	
”aika jännä” ”ihan hyvä” ”se vaikutti paljon”	Näytelmän jännittävyys/vaikuttavuus (f=223)	
”se oli viihdyttävä ja hauska” ”komedia kultaa”	Hauskuus (f=26)	
”En osaa sanoa”		En osaa sanoa (f=28)

”En tiedä kun en nähnyt sitä”		En nähnyt näytelmää (f=21)
-------------------------------	--	----------------------------------

Nuorten mielipidettä purkutunnista kartoittavaan kysymykseen vastasi yhteensä 88% (f=469). Kysymykseen jätti vastaamatta 12% (f=64) oppilasta. Yhdeksän nuoren eli 1,9% vastauksia ei pystytty analysoimaan tutkimuksen kannalta järkevällä tavalla. Tähän syynä oli useimmiten kysymykseen liittymätön vastaus. Kysymykseen ei osannut ottaa kantaa 7,9% (f=37) oppilasta.

Vastaajista 86,8% (f=407) koki purkutunnin positiivisena asiana. (Taulukko 7.) Positiiviset kokemukset purkutunnista jaoteltiin vastausten perusteella yläkategorioihin purkutunnin hyödyllisyydestä, purkutunnilta saadun tiedon ja purkutunnin miellyttävyyden mukaan. Purkutunnin hyödyllisyys jaoteltiin alakategorioihin sen mukaan, pitivätkö vastaajat purkutunnin aiheesta, aiheen ajankohtaisuudesta, purkutuntiin osallistumisesta vai purkutunnin selkeydestä ja tunnelmasta. Purkutunnilta saatu tieto jaoteltiin alakategorioihin sen mukaan, kokivatko vastaajat tiedon uutena vai vanhan kertauksena. Purkutunnin miellyttävyys jaettiin alakategorioihin sen mukaan, pitivätkö vastaajat purkutuntia hyvänä tai kohtalaisena.

”Oli hyvä, että puhuttiin päihteistä, koska ne saattavat olla joillekin ajankohtaisia”

”Se oli todella hauska ja opin paljon!”

Taulukko 7. Positiiviset kokemukset purkutunnista.

Suorat lainaukset	Alakategoria	Yläkategoria	Pääkategoria
"Tunti oli hauska ja mielenkiintoinen" "Puhuttiin hyvistä ja tärkeistä aiheista"	Purkutunnin aihe (f=20)	Purkutunnin hyödyllisyys (f=76)	Positiiviset kokemukset purkutunnista (f=402)
"Oli hyvä, että puhuttiin päihteistä, koska ne saattavat olla joillekin ajankohtaisia" "Hyvä ja herättävä tunti. Kiitos tunnista!"	Aiheen ajankohtaisuus (f=23)		
"Kivaa, koska saa jutella kaikesta" "Purkutunnilla sai olla rehellinen ja sanoa suoraan, mikä oli hyvä asia"	Purkutuntiin osallistuminen (f=14)		
"Purkutunnilla asiat tiivistettiin hyvin" "Auttoi minua päättämään asiasta paremmin" "Se auttoi ymmärtämään päihteiden haitat"	Purkutunnin selkeys ja tunnelma (f=19)		
"Sain sieltäkin lisätietoa. En aio käyttää päihteitä, koska sain tietää mitä haittaa niistä on" "Tunti oli kiva ja uutta tietoa saatiin paljon"	Purkutunnilla saatu lisätieto (f=50)		
"Suurin osa siitä oli minulle jo valmiiksi tuttua" "Sekin oli hyvää vanhan kertausta"	Purkutunnilla kerratut asiat (f=9)	Purkutunnin miellyttävyys (f=267)	
"Se oli todella kiva" "Hauska ja mukava tunti" "Loistava"	Hyvä (f=198)		
"Se oli ihan jees" "Ihan ok"	Kohtalainen (f=69)		

Vastanneista nuorista 3,4% (f=16) antoi purkutunnista negatiivista palautetta. (Taulukko 8.) Negatiiviset kokemukset purkutunnista liittyvät kokemuksiin purkutunnin tarpeettomuudesta, ymmärtämättömyydestä ja mielenkiinnottomuudesta. (Taulukko 8.)

Taulukko 8. Negatiiviset kokemukset purkutunnista.

Suorat lainaukset	Alakategoria	Yläkategoria
"Ei kovin tärkeä, näytelmän kertausta" "Ihan ok, ei sitä olisi välttämättä tarvittu"	Purkutunnin tarpeettomuus (f=3)	Negatiiviset kokemukset purkutunnista (f=16)
"Kaikki olivat hiljaa, enkä oikein tajunnut sen tarkoitusta" "Se oli outo"	Purkutunnin ymmärtämättömyys (f=3)	
"Huono" "Tylsä"	Purkutunnin mielenkiinnottomuus (f=10)	
"En osaa sanoa"		En osaa sanoa (f=37)

8 TUTKIMUKSEN LUOTETTAVUUS JA EETTISYYS

Tutkimuksen luotettavuutta tulee arvioida koko ajan tutkimusta tehdessä. Luotettavuutta voidaan parantaa käyttämällä erilaisia aineiston keruumenetelmiä ja analysointimenetelmiä. Pyrkimyksenä on osoittaa, että saatu tutkimustulos ei ole sattumanvarainen ja tutkimustulos on toistettavissa. Tutkimuksen pätevyyttä ja luotettavuutta voidaan arvioida reliabiliteetin ja validiteetin avulla. Reliabiliteetti tarkoittaa kykyä saavuttaa haluttuja tuloksia ja tutkimuksen kykyyn antaa ei-sattumanvaraisia tuloksia eli se kuvaa sitä, kuinka tarkasti mittari mittaa kiinnostuksen kohdetta. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa mitataan tiettyä haluttua asiaa. (Koppa 2015.)

Luotettavuutta voidaan tarkastella myös sisäisen validiteetin ja ulkoisen validiteetin avulla. Sisäinen validiteetti tarkoittaa oikeaa syy-seuraus suhdetta. Tutkimuksen tekijän tulee pystyä näyttämään esitetyt väitteet oikeiksi sekä perustelemaan ratkaisunsa. Ulkoinen validiteetti tarkoittaa saatujen tutkimustulosten paikkansa pitävyyttä. Se liittyy tulosten yleistettävyyteen, tarkoittaen, miten hyvin tulokset näkyvät myös tutkimuksen ulkopuolella. (Kananen 2015, 347.) Opinnäytetyössä saatuja tuloksia 7-luokkalaisten päihteidenkäytöstä voidaan yleistää, sillä otos oli noin 600 7-luokkalaista. Tämän vuoden Saa olla selvänä- hanke toteutettiin vain Salon yläkoulujen 7-luokkalaisille, joten päihdenäytelmään liittyvistä vastauksista voidaan tehdä johtopäätöksiä juuri tämän päihdenäytelmän kohdalta.

Tutkimuksen luotettavuuteen liittyy saatujen tulosten arviointi ja analysointi. Arviointi perustuu siihen, että vahvistaako tutkimuksessa käytetty mittari eli kyselylomake olemassa olevaa tietoperustaa tai tuoko se uutta tietoa. (Kankkunen & Vehviläinen 2009, 167.) Kyselylomake näyttäytyy vastaajille samanlaisena, eikä lomake ohjaile vastaamista. On kuitenkin mahdollista, että jokainen vastaaja voi vastata totuudenmukaisesti tai ei. Vastaajat voivat ymmärtää kysymykset omalla tavallaan eli omasta kontekstistään, mikä on huomioitava tutkimuksen luotettavuutta tarkasteltaessa. (Kananen 2015, 340-341.)

Luotettavuutta lisää tutkimuksen toistettavuus ja yleistettävyys. Opinnäytetyössä käytetään kyselylomaketta, mikä on ollut aikaisempina vuosina vastaavanlainen (Hänninen ym. 2014; Salmi & Uotila 2013). Kyselylomaketta on muutettu tämän opinnäytetyön mukaiseksi. Lomakkeen kysymysten muotoiluun tutkimuksen suunnitteluvaiheessa saatiin ulkopuolisten arvioijien mielipide, jolloin pystyttiin rakentamaan selkeämpi Salon 7-luokkalaisiin nuoriin kohdistuva kyselylomake.

Selkeä kyselylomake lisää tutkimuksen validiteettia. Luotettavuutta lisää lomakkeen monimuotoisuus. Kahden taustakysymyksen avulla selvitettiin vastaajan sukupuoli ja mitä koulua vastaaja käy. Lomake sisältää myös monivalintakysymyksiä ja avoimia kysymyksiä. Näin tulokset saadaan mahdollisimman tarkasti, selkeästi ja pienin virhein analysoitua paljastattamatta vastaajaan henkilöllisyyttä. Monipuolisuuden avulla on myös mahdollista verrata tuloksia luotettavammin edellisiin tutkimuksiin (Hänninen ym. 2014; Salmi & Uotila 2013), jolloin saadaan kattavampi käsitys siitä, ovatko asenteet päihteitä kohtaan muuttuneet.

Analyysia tehdessä on käytettävä kyselylomakkeen koko aineistoa. Tämä tarkoittaa, ettei yhtäkään kyselylomakkeen kohtaa jätetä analysoimatta, jos siihen on vastattu (Leino-Kilpi & Välimäki 2009, 369). Kyselylomake on johdonmukainen, selkeä ja mittaa tutkimuksen tekijöiden haluamaa asiaa. Kysymykset 1 ja 2 ovat taustakysymyksiä, joissa selvitetään vastaajan sukupuoli ja mitä koulua vastaaja käy. Kysymykset 3-14 ovat monivalintakysymyksiä, joissa selvitetään vastaajan mahdollisia päihdekokeiluja ja 15-17 ovat avoimia kysymyksiä, joissa vastaaja saa omin sanoin kertoa mielipiteensä päihdenäytelmästä ja sen jälkeen pidettävästä purkutunnista.

Kyselylomakkeen luotettavuuteen vaikuttaa vastaamispaikan rauhattomuus, vastaamiseen varattu aika, vastaustilanteessa olevien henkilöiden määrä, tutkittavien ikä, sekä sosiaalinen paine. Vastaajien määrän ollessa suuri, noin 600, myös palautetunnilla läsnäolijoiden määrä oli iso. Palautetunneilla oppilaita oli 20–30. Tämä lisää rauhattomuutta, mikä johtaa keskittymisen herpaantumiseen ja saattoi vaikuttaa myös tutkimuksen tuloksiin. Vastaajat

vastasivat kyselyyn joko pulpettien äärellä tai lattialla istuen, palautetunnin pitäjien ohjeistuksesta riippuen. Rauhattomuuden lisääntyessä palautetunnin pitäjien kuuluvuus huonontui, jolloin tärkeän tiedon saanti voi jäädä huomioimatta ja viimeisintä lausetta kysytään vierustoverilta, kenen keskittyminen tämän takia herpaantuu. Molemmat, palautetunnilla olevien määrä ja rauhattomuus, voivat vähentää kyselyyn vastaamiseen jäänyttä aikaa. Vastaajan ystävän päästessä vastaustilanteessa nopeammin pois, voi toinen pyrkiä vastaamaan lomakkeeseen nopeammin. Tällöin lomakkeen luotettavuus pienenee vastaajan vastatessa huolimattomasti tai jättäessä vastaamatta. Tähän voi liittyä 7-luokkalaisten keskuudessa oleva sosiaalinen paine. Yhteisöllisyyden tunnetta ja kaveripiiriin pääsemistä/kuulumisen tunnetta halutaan lisätä toimimalla samankaltaisesti kuin muut. Paine vastaamaan tietyllä tavalla kasvaa, sillä halutaan kuulua tietynlaiseen joukkoon ja saatetaan pelätään kaveripiiristä pois sulkemista jos vastataan eritavalla.

Opinnäytetyön raportointi tehtiin Turun ammattikorkeakoulun ohjeiden mukaan. Salon 7-luokkalaisten nuorten, noin 600 vastaajaa (13–14-vuotiaita), vastaukset analysoitiin tilastollisin menetelmin ja selkeytettiin taulukoin ja kuvioin.

Tutkimuksen eettisyyden perusajatuksena on, ettei tutkimus vahingoita tutkittavaa ja tutkimuksesta saatavan hyödyn on oltava suurempi kuin siitä mahdollisesti koituva haitta. Keskeinen asia on, että osallistuminen on vapaaehtoista. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1998, 27.) Osallistuminen tutkimukseen vaatii, että tutkittavia on informoitu monipuolisesti. Tutkittavilla on oltava mahdollisuus tutkimuksen keskeyttämisestä. (Leino-Kilpi & Välimäki 2009, 367.) Tutkittavien informointi tapahtui saatekirjeen avulla.

Tekijän välittämän tiedon on oltava niin luotettavaa kuin mahdollista. Tutkimus ei saa loukata ihmisarvoja: tutkittaville täytyy olla selitetty mihin osallistutaan ja antaa mahdollisuus kieltäytyä tutkimukseen osallistumisesta. (Kankkunen & Vehviläinen 2009, 172.) Tekijöiden tehtävä on tuoda riittävän luotettavaa tietoa, mikä mahdollisesti voi estää päihteiden käytön seurauksena aiheutuvia terveyshaittoja. Pyrkimyksenä on tuoda lisää tukea, ja auttaa parantamaan elämänlaatua.

Kyselylomaketta täytettäessä tutkimuksen tekijät loivat mahdollisimman rauhallisen ympäristön kyselyyn vastaamiselle. Tutkittavat vastasivat kyselylomakkeeseen luokkahuoneissa, joko pulpettien ääressä tai lattialla, palautetunnin pitäjien ohjeistuksesta riippuen.

Tutkimuksen toteuttamiseksi tehtiin toimeksiantosopimus ja tutkimuslupa. Salon 7-luokkalaisten vanhemmilta ei tarvinnut kysyä erikseen lupaa, voivatko heidän lapsensa osallistua tutkimukseen, sillä tutkimuksen tekemisellä on Salon yläkoulujen rehtoreiden lupa ja sen voidaan katsoa olevan osa koulun normaalia kasvatusopetusta. Tutkimuslomakkeen täyttäminen katsottiin suostumukseksi tutkimukseen ja tämä tieto selvisi tutkittaville saatekirjeestä. Tutkimuslomakkeen palauttaminen tyhjänä katsottiin kieltäytymiseksi tutkimukseen. Tutkimuksen tulokset käsiteltiin luottamuksellisesti antamalla vastauksia ulkopuolisille, sekä paperiversiot hävitettiin asianmukaisesti tulosten ollessa sähköisessä muodossa.

Tutkimuksen tekijän tulee kunnioittaa tutkittavien henkilökohtaisia päätöksiä, varmistaa kaikkien olevan samanarvoisia ja ymmärtää persoonallisia eroja mitkä saattavat vaikuttaa tutkimustuloksiin. Tutkimuksen tekeminen anonyymisti, tutkimukseen osallistujien henkilötietoja ei paljasteta missään vaiheessa, suojaa tutkittavien yksityisyyttä. Eritoten on huolehdittava siitä, ettei tutkimustuloksia käytetä tutkittavia vastaan. Mahdolliset haittavaikutukset, olivat ne sitten fyysisiä tai sosiaalisia, tulee minimoida mahdollisimman vähäisiksi. (Kankkunen & Vehviläinen-Julkunen 2013, 217-218.)

Tutkimus on mahdollista jakaa tutkimusetiikan tieteen sisäiseen ja ulkopuoliseen etiikkaan. Tutkimuksen sisäinen eettisyyden perustana on se ettei tutkimuksen aineistoa/tuloksia luoda tyhjästä. Ulkopuolisella eettisyydellä tarkoitetaan sitä, mitkä alan ulkopuoliset asiat vaikuttavat tutkimusaiheen valintaan. (Kankkunen & Vehviläinen 2009, 173) Tulokset on saatu noin 600:sta tutkimukseen vastanneiden kyselylomakkeista. Aiheen valintaan vaikutti aikaisemmin tehdyt tutkimukset nuorten päihteiden käytöstä ja kiinnostus päihdevalistukseen.

9 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoitus oli kartoittaa Salon 7-luokkalaisten nuorten päihteidenkäyttöä ja näytelmän käytön hyödyllisyyttä päihteidenkäytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorten päihdekasvatusta. Se toteutettiin osana Salon kaupungin ”Saa olla selvänä” –hanketta. Salon 7-luokkalaisista nuorista tutkimukseen vastasi 533 nuorta.

7-luokkalaiset katsoivat Salon kansalaisopiston taiteenperusopetuksen 14-17 vuotiaiden nuorten tekemän näytelmän. Kohtauksien välissä näytettiin Turun Ammattikorkeakoulun terveydenhoitajaopiskelijoiden valmisteleva diaesitys. Diaesityksessä ja näytelmässä käsiteltiin riippuvuutta, sosiaalista mediaa, energiajuomia, alkoholia, kannabista, tupakkaa, nuuskaa sekä sähkötupakkaa.

Mielipiteet tapahtumasta olivat samankaltaisia, eikä suuria sukupuolellisia eroja juurikaan ollut. Yleisesti näytelmää pidettiin hyvänä keinona päihteiden käytön ehkäisyssä, sillä se oli virkistävä opetustapa ja yli puolet nuorista kokivat saaneensa näytelmästä tärkeää tietoa. Pojista yli puolet ja tytöistä kaksi kolmasosaa pitivät myös purkutuntia tärkeänä osana hanketta. Purkutunnilla käsiteltiin tapahtumasta heränneitä ajatuksia sekä niistä keskusteltiin tarkemmin.

Nuorista yli puolet vastasivat etteivät olleet kokeilleet alkoholia eikä tupakkaa. Kolmasosa nuorista oli kokeillut alkoholia, ja viidesosa tupakkaa. Suurinosa vastaajista kertoo ettei käytä alkoholia tai tupakkaa säännöllisesti, ja vain pieni osa nuorista ei tähän osannut vastata. Vain kolmasosa nuorista ilmoitti kokeilevansa alkoholia täysi-ikäisenä. ESPAD-tutkimuksen mukaan täysin raittiiden nuorten osuus vuonna 1999 oli 11%, vastaava luku vuonna 2011 oli 16% (Raitasalo ym. 2012,52). Voidaanko ajatella nuorten tietoisuuden lisääntyneen tänä aikana päihdevalistuksen avulla? Luvut ovat menneet positiivisempaan suuntaan, mutta suurinosa nuorista ei vielääkään ole täysin raittiita, joten päihdekasvatusta on hyvä jatkaa tulevaisuudessa.

Avoimet kysymykset tukivat monivalintakysymyksiä. Pääosin vastaukset olivat tutkimuksen kannalta rakentavia. Nuoret kertoivat mistä haluavat saada

lisätietoa, minkä avulla ”Saa olla selvänä” –tapahtumaa voidaan kehittää ajankohtaisemmin parempaan suuntaan. Avoimista vastauksista ilmeni nuorten haluavan eniten lisätietoa huumeista. Alkoholista haluttiin vähiten lisätietoa. Alkoholin riskeistä ja haitoista tietoa tulee jokapuolelta esimerkiksi median kautta ja kouluissa terveystiedon tunneilla ja tämä saattaa olla syy siihen, miksi alkoholista halutaan lisätietoa vähiten. Se tunnetaan parhaiten, ja siitä tieto on helpoiten saatavilla. Huumeista voidaan ajatella nuorten tietävän vähiten, ja siksi siitä halutaan eniten lisätietoa. Lisätietoa haluttiin sen vaikutuksista sekä siitä, mitä huumeiden käyttö ja käytön lopettaminen aiheuttaa. Vastauksista ilmeni myös ettei niinkään tupakasta haluttu lisätietoa vaan sen vaihtoehtoista, sähkötupakasta ja nuuskasta. Sähkötupakka on melko uusi asia ja sen riskit halutaan tietää.

Näytelmän käytön hyödyllisyydestä ja tehokkuudesta päihdevalistuksen keinona puhuu myös Turun ammattikorkeakoulussa aikasempina vuosina (2013, huhtikuu 2014 & toukokuu 2015) tehdyt tutkimukset. Kyseisissä tutkimuksissa on saatu hyvin samankaltaisia tuloksia. Yli puolet tutkimuksiin vastanneista nuorista pitivät näytelmän käyttöä tehokkaana päihdevalistuksen keinona (Hänninen ym. 2014; Kapanen & Ylitalo 2014; Salmi & Uotila 2013.)

Nuoret haluavat keskustella päihteistä, ja niihin liittyvistä asioista avoimesti esimerkiksi koulussa (Kylmänen 2005, 26-27). Keskustelua päihteistä ja näytelmän aiheista tulisi tapahtua koulun lisäksi vanhempien kanssa, koska oppimista tapahtuu myös kotona (MLL 2015). Koulun ulkopuolella tapahtuvasta päihdekasvatuksesta vastuussa ovat vanhemmat tai huoltajat ja koulun ja kodin yhteistyö onkin tärkeää. Saa olla selvänä- projekti voisikin tavoittaa nuorten lisäksi myös vanhemmat: nuoret ja vanhemmat voisivat katsoa näytelmän yhdessä, ja näytelmän jälkeen he voisivat keskustella näytelmästä heränneistä ajatuksista.

Nuoret peilaavat usein omiin vanhempiinsa ja vanhempien esimerkki myös päihteidenkäytössä vaikuttaa nuorten asenteisiin ja suhtautumiseen päihteisiin. Voidaan myös miettiä, onko vanhemmilla tarpeeksi tietoa päihteiden haitoista ja erityisesti päihteiden haitallisista vaikutuksista nuoriin. Vanhemmille voitaisiin

järjestää koulun toimesta erilaisia vanhempainiltoja, joissa keskityttäisiin erityisesti nuorten päihteidenkäytön yleisyyteen ja siihen, millä keinoilla voi ehkäistä nuorten päihteidenkäyttöä. Salossa yläkoulujen vanhempainilloissa voitaisiin vanhemmille kertoa opinnäytetyön tuloksia 7-luokkalaisten päihteidenkäytöstä.

Ehkäisevän päihdetyön tavoitteena on vaikuttaa tietoihin ja asenteisiin, edistää päihteidenkäyttäjien ja heidän omaistensa oikeuksien toteutumista ja lisätä päihdeilmiöiden ymmärrystä ja hallintaa. Tärkeänä tavoitteena on myös päihdekokeilujen ja päihteidenkäytön aloitustiän viivästyttäminen (THL 2015a).

Osalle nuorista voisi olla hyödyllisempää, jos näytelmä olisi esitetty jo aikaisemmin esimerkiksi alakoulussa. Tätä tukee esimerkiksi se, että nuoret kokeilevat alkoholia yleensä jo 13-14 vuotiaana (Raitasalo ym. 2012, 24; Havio ym. 2008, 166). Kuitenkin suuremmalle osalle näytelmä oli ennaltaehkäisyn kannalta esitetty oikeana ajankohtana, varsinkin huumeiden kohdalla. Tutkimuksen mukaan lähes kaikki, kolmea nuorta lukuunottamatta, eivät olleet kokeilleet huumeita. Tähän voidaan ajatella vaikuttaneen huumeiden saatavuuden muuttuminen haasteellisemmaksi. Vuonna 2002-2003 huumeiden hankintaa erittäin vaikeana piti peruskouluikäisistä pojista neljäsosa ja tytöistä viidesosa. Vastaavat luvut vuonna 2013 olivat pojilla oli kolmasosa ja tytöistä neljäsosa piti huumeiden saatavuutta erittäin vaikeana (THL 2014b.) Edellä mainitut asiat tukevat päihdevalistustoiminnan jatkuvuuden puolesta. Uutta tietoa päihteistä tulee, ja se on hyvä jakaa nuorille jotta päihteidenkäyttö saadaan hallintaan. Päihteisiin liittyviä asioita ei tarvitse kaunistella. Mitä enemmän tietoa saadaan nuorille, sitä enemmän heidän elämänlaantunsa ja hyvinvointinsa paranee tuomalla vaihtoehtoja päihteiden käytölle.

Päihdekasvatusmenetelmän tulee olla kohderyhmälle sopiva. Yleisesti näytelmä tuntui sopivan 7-luokkalaisille hyvin, sillä suurin osa näytelmään liittyvästä palautteesta oli positiivista. Nuorista 66,9% piti näytelmää hyvänä päihdekasvatusmenetelmänä ja 65% sai näytelmän avulla tärkeää tietoa päihteistä, sekä niiden riskeistä ja haitoista. Näytelmästä oli siis suurimmalle osalle nuorista hyötyä. Noin neljäsosa nuorista vastasi suoraan näytelmän

olleen opettava. Nuoret saivat näytelmän avulla uutta tietoa päihteistä ja niiden riskeistä. Osa nuorista kertoi aikovansa siirtää päihdekokeiluja myöhemmälle iälle. Näytelmä oli 7-luokkalaisille sopiva, sillä siinä keskityttiin nimenomaan nuoriin ja heidän päihteiden käyttöönsä. Näytelmässä esiintyivät 14-17 nuoret, jotka myöskin esittivät nuoria. Tästä syystä nuorten oli helppo samaistua näytelmään ja he kokivat sen hyvänä. Monen mielestä näytelmä oli realistinen ja opettavainen.

Näytelmä ja purkutunti koettiin tarpeellisuuden lisäksi myös mukavana ja hauskana tapana kertoa päihteistä. Viisi oppilasta kommentoi että näytelmä oli kiinnostava ja erilainen tapa opettaa päihteistä ja niiden riskeistä suoraan. Erilaisilla opetusmenetelmillä opetetut asiat jäävät usein helpommin mieleen ja keskustelua opetetusta asiasta saattaa syntyä helpommin sekä ystävien, että vanhempien kanssa.

Päihdekokeilut usein lisääntyvät iän myötä, joten olisi tärkeää kehittää erilaisia päihdekasvatusmenetelmiä eri ikäryhmille. Saa olla selvänä- hankkeessa esitetty näytelmä sopii hyvin 7-luokkalaisille, koska oppiminen voidaan kokea mielekkäämpänä ja enemmän motivoivana tapana kuin luokassa opiskelu. Koska yli puolet vastaajista piti näytelmän käyttöä hyödyllisenä päihdekasvatusmenetelmänä, voisi tätä hyödyntää jatkossakin kasvatusmenetelmänä. Jatkossa olisi myös hyödyllistä tutkia voisiko näytelmää hyödyntää myös muulla tavalla päihdekasvatuksessa. Nuoria voisi siis ottaa mukaan näytelmään ja antaa heidän suunnitella ja toteuttaa näytelmää. Tällä tavoin he saisivat itse valita aiheita ja itse osallistua hankkeeseen. Tällaisessa toiminnassa pitäisi kuitenkin huomioida nuoret, jotka eivät halua olla esillä.

Hankkeessa olisi voinut myös hyödyntää näytelmän toteuttaneita nuoria ja kysyä heiltä oppivatko he näytelmää toteuttaessa uusia asioita päihteistä ja toimiko se heidän mielestään päihdevalistusmenetelmänä.

Jos jatkossa tehdään vastaavia hankkeita, kyselylomakkeen väittämiä tulisi harkita tarkkaan. Tässä opinnäytetyössä tekijät huomasivat, että 7-luokkalaisille kohdistetut väittämät tulisi olla esitetty mahdollisimman selkeästi. Esimerkiksi

kysymyksessä 3. ”oletko kokeillut alkoholia”, muutama nuori oli kirjoittanut lomakkeeseen tarkentavan vastauksen, kuten esimerkiksi ”olen kielen kärjellä maistanut”. Tällaisten vastausten välttämiseksi voisi jatkossa väittämät esittää tarkemmin ja selkeämmin, kuten esimerkiksi ” oletko kokeillut alkoholia humalan hakuisesti”.

Näytelmän, diaesitysten ja purkutuntien aiheet poikkeasivat hieman opinnäytetyön aiheista. Opinnäytetyössä ei käsitelty sosiaalista mediaa eikä energiajuomia. Tämä aiheutti pienimuotoista ristiriitaa kyselylomakkeen ja itse tapahtuman välille. Kyselylomakkeessa oli keskitytty vain päihteisiin, sekä näytelmän ja purkutunnin hyödyllisyyden arvioimiseen päihteidenkäytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tekijät eivät tienneet näytelmän eikä purkutunnin sisällöstä mitään etukäteen.

Nykypäivänä sosiaalinen media ja riippuvuus sosiaalisesta mediasta, sekä energiajuomat ovat nuorille hyvin ajankohtaisia. Sosiaalisesta mediasta olisi hyvä pitää oma valistus ja kertoa kattavasti miten sosiaalinen media voi vaikuttaa nuorten elämään niin positiivisesti kuin negatiivisesti sekä miten sitä olisi turvallisinta käyttää. Näytelmässä käsiteltiin sosiaalista mediaa, mutta hyvin suppeasti. Sosiaalinen media esiteltiin lähinnä riippuvuuden näkökulmasta. Nuoret olisivat voineet hyötyä enemmän, jos sosiaalinen media olisi käsitelty päihteisiin liittyvänä asiana. Asian olisi voinut käsitellä esimerkiksi näkökulmasta, jossa käsiteltäisiin mitä voi tapahtua jos päihteiden vaikutuksen alaisena käyttää sosiaalista mediaa. Sosiaalisen median olisi voinut jättää hankkeesta myös kokonaan pois ja aikaa olisi jäänyt enemmän päihteistä puhumiselle. Tulevaisuudessa tiiviimpi yhteistyö eri tahojen välillä helpottaisi hanketta ja toisi yhdenmukaisuutta.

Taidelähtöisten menetelmien käytöstä päihdekasvatuksessa olisi hyvä saada runsaammin tutkittua tietoa, jotta päihdekasvatusta voitaisiin kehittää entistä tehokkaammaksi. Draamaa käytetään sosiaali- ja terveysalalla jonkin verran, mutta enemmänkin osallistuvassa muodossa. Draamaa, jossa kohderyhmä on katsojana on tutkittu vain vähän.

Kyseistä opinnäytetyötä voisi myös hyödyntää jatkossa ja tutkia näytelmän käyttöä päihdekasvatusmenetelmänä. Samaa kohderyhmää eli Salon 7-luokkalaisille voisi järjestää toisenlaisen päihdevalistuksen, esimerkiksi perinteisillä luentomenetelmillä ja pyytää 7-luokkalaisia vertaamaan näitä kahta päihdekasvatusmenetelmää keskenään. Näin saataisiin lisätietoa näytelmän käytön hyödyllisyydestä.

Opinnäytetyötä voidaan hyödyntää osana päihdekasvatusta, joka on suunnattu yläkouluikäisille ja mahdollisesti myös alakouluikäisille. Työstä voidaan poimia ajatuksia päihdevalistuksen tehokkuuden lisäämiseksi ja sitä on mahdollista hyödyntää tulevissa nuorten päihdevalistusta koskevissa tutkimuksissa. Työtä on myöskin mahdollista hyödyntää tutkittaessa draaman käytön hyödyllisyydestä kasvatusmenetelmänä.

LÄHTEET

Aaltonen, M.; Ojanen, T.; Vihunen, R. & Vilén, M. 2003. Nuoren aika. 2., uudistettu painos. Por-voo: WS Bookwell Oy.

Aira, T.; Kannas, L.; Kokko, S & Villberg, J. 2010. Nuorten päihdekokeilut ja – asenteet muutoksessa – Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön hankkeen seurantatutkimus. Mannerheimin Lastensuojeluliitto. Hämeen kirjapaino oy. Viitattu 12.2.2015. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/56f6e28419cde29efcebf55663544ae5/1423737217/application/pdf/13178938/Nuorten%20p%C3%A4ihdekokeilut%20ja%20asenteet%20muutoksessa.pdf>.

A-klinikkasäätiö. 2014. Päihteet. Viitattu 15.10.2015. <http://toimipaikka.a-klinikka.fi/vinkki/materiaalipankki/paihteet>

Anttila, P. 1998. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta: sisällönanalyysi. Viitattu 12.5.2015. http://www.metodix.com/fi/sisallys/01_menetelmat/01_tutkimusprosessi/02_tutkimisen_taito_ja_tiedon_hankinta/09_tutkimusmenetelmat/30_sisallonanalyysi.

Farsalinos, K. & Polosa, R. 2014. Safety evaluation and risk assessment of electronic cigarettes as tobacco cigarette substitutes: a systematic review. US National Library of Medicine – National institutes of health. Ther Adv Drug Saf. 2014 Apr; 5(2): 67–86. Viitattu 28.10.2015. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4110871/>

Havio, M.; Inkinen, M. & Partanen, A. 2008. Päihdehoitotyö. Jyväskylä: Tammi.

Heikkinen, H. 2004. Vakava leikillisuus. Draamakasvatusta opettajille. Vantaa: Dark Oy. Viitattu 24.9.2015

Holmila, M.; Karlsson, T.; Ranta, J. & Warpenius, K. 2015. Ehkäisevä päihdetyö Suomessa 2025 – ennakointitutkimus. Tampere: Juvenes print – Suomen yliopistopaino Oy. Viitattu 28.10.2015.

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126022/URN_ISBN_978-952-302-444-1.pdf?sequence=1

Huttunen, M. 2014a. Nikotiiniriippuvuus ja nikotiinivieroitusoireyhtymä.

Duodecim. Viitattu 28.10.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00397

Huttunen, M. 2014b. Alkoholien ja huumeiden väärinkäyttö. Duodecim. Viitattu 28.10.2015.

[http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00194&p_haku=huttunen 2012](http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00194&p_haku=huttunen%202012)

Huttunen, M. 2015c. Huumeiden aiheuttamat päihtymystilat. Duodecim. Viitattu 28.10.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk00374&p_haku=kannabis

Huumeongelman hoito Käypä hoito- työryhmä. 2012. Kannabiksen aiheuttamat terveyshaitat. Duodecim. Viitattu 15.10.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/kotisivut/tk.koti?p_artikkeli=nix01881

Hänninen, M.; Kulmala, M. & Pusa, J. 2014. Draamalähtöisen valistusmenetelmän vaikutus Salon 7.luokkalaisten ajatuksiin ja tunteisiin päihteiden käytöstä. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Hoitotyö. Viitattu 3.10.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/74978/Hanninen_Minja%20Kulmala_Milla%20Pusa_Juha.pdf?sequence=1

Irti huumeista ry. 2015. Kannabis, hasis, marihuana ja kannabisöljy. Viitattu 28.10.2015 http://www.irtihuumeista.fi/tietoa_ja_tukea/huumausaineet/kannabis

Kananen, J. 2015. Opinnäytetyön kirjoittajan opas. Näin kirjoitan opinnäytetyön tai pro gradun alusta loppuun. JAMK. Juvenes print - Suomen yliopistopaino Oy.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2009. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: WSOY.

Kankkunen, P. & Vehviläinen-Julkunen, K. 2013. Tutkimus hoitotieteessä. Helsinki: SanomaPro.

Kapanen, K. & Ylitalo, M. 2014. Näytelmä päihdevalistuksen keinona – Nuorten ajatuksia ”Saa olla selvänä” –esityksen käsittelytunnilta. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu. Hoitotyön koulutusohjelma. Hoitotyö. Viitattu 22.10.2015. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/73610/Krisli_Kapanen_Maarit_Ylitalo.pdf?sequence=1.

Kaskiharju, E., Oesch-Börman, C., Hulmi, H & Heimonen, S. 2014. Elämymatkoja arjen yläpuolelle- matalan kynnyksen toiminnan mahdollisuuksia ja taidelähtöisiä menetelmiä omaishoitajien ryhmätoiminnassa. Helsinki: Ikäinstituutti. Viitattu 28.10.2015 www.ikainstituutti.fi/binary/file/-/id/3/fid/526

Kauppa liitto. 2013. Uusi alkoholin ikäraja valvonta käyttöön kaupoissa. Kauppa.fi. Viitattu 28.10.2015. http://www.kauppa.fi/ajankohtaista/uutiset/uusi_alkoholin_ikaerajavalvonta_kaeyttoeen_kaupoissa_23157

Koppa. 2015. Tutkimuksen toteuttaminen. Jyväskylän yliopisto. Viitattu 28.10.2015. <https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/tutkimusprosessi/tutkimuksen-toteuttaminen>.

Korhonen, P. 2008-2013. Taidelähtöiset menetelmät. Taika-hanke. Taideyliopiston teatterikorkeakoulu. Viitattu 24.9.2015. <http://blogs.helsinki.fi/taika-hanke/taidelahtoiset-menetelmat/>.

Krappe, J; & Parkkinen, T. & Sinisalo-Juha, E. 2013. Tavarat taskuissa: nuorten ryhmänohjauksen taidelähtöisiä menetelmiä. Kaarina: Winbase Oy. Viitattu 24.9.2015. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/71558/978-952-456-156-3.pdf?sequence=1>.

- KvantiMOTV. 2010. Kyselylomakkeen laatiminen. Viitattu 5.3.2015.
<http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kyselylomake/laatiminen.html>.
- Kylmänen, P. 2005. Kun kaikki muutkin... Nuorten ehkäisevä päihdetyö.
Helsinki: Tammi.
- Känkkänen, P. 2015. Lastensuojelun käsikirja – työmenetelmät ja –vaiheet.
Taidelähtöiset menetelmät. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos (THL). Viitattu
17.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/lastensuojelun-kasikirja/tyomenetelmat-ja-valineet/tyovalineet/taidelahtoiset-menetelmat> .
- Laine, P. & Korpi, E. 2012. Kannabis tulee kaapista. Lääkärilehti.
<http://www.fimnet.fi/cgi-cug/brs/artikkeli.cgi?docn=000037075>.
- Laitila, P.; Lepistö, T.; Lindén, K. & Nokkala, N. 2013. Draama opetuksessa.
Tampereen ammattikorkeakoulu. Viitattu 24.9.2015.
https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56224/Laitila_Lepisto_Linden_Nokkala.pdf?sequence=1.
- Laki. 1143/1994. Alkoholilaki. Finlex. Viitattu 15.10.2015.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1994/19941143>.
- Laki. 523/2015. Laki ehkäisevän päihdetyön järjestämisestä. Finlex. Viitattu
15.10.2015. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150523>.
- Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2009. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOY.
- Liikanen, H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus
toimintaohjelmaksi 2010-2014. Opetusministeriön julkaisuja 2010:1.
Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Viitattu
18.10.2015.
http://www.kulttuuriakaikille.fi/doc/ohjelmat_ja_strategiat/taiteesta_ja_kulttuurista_hyvinvointia_ehdotus_toimintaohjelmaksi.pdf.
- Liimakka, S.; Ollila, H.; Ruokolainen, O.; Sandström, P. & Heloma, A. 2015.
Nuorten nuuskaaminen koulu- ja opiskeluterveydenhuollon ammattilaisten
näkökulmasta: Yhteistä linjaa etsimässä? Terveiden ja hyvinvoinninlaitos THL.

Viitattu 15.10.2015.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126770/THL_RAPO2_2015_web.pdf?sequence=1.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2010. Mannerheimin Lastensuojeluliiton ehkäisevän päihdetyön (EPT) hankkeen seurantatutkimus. Helsinki. <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/fe1a3d2931fbc28bfe281050a5c63993/1442852181/application/pdf/13178938/Nuorten%20p%C3%A4ihdekokeilut%20ja%20asenteet%20muutoksessa..pdf>.

Mannerheimin Lastensuojeluliitto. 2015. Suositukset nuorten päihteidenkäytön ehkäisylle. Viitattu 28.10.2015.

www.mll.fi/@Bin/13178950/Suosituks+nuorten+paihteiden+kayton+ehkaisyille.pdf.

Miettinen, M. 2008. Taidetoiminnot hyvinvoinnin edistämisen välineenä. Taidehallinnon maisteriohjelma. Pro gradu –tutkielma. Kuopio: Sibelius-Akatemia, Kuopion osasto. Viitattu 18.10.2015.

<http://ethesis.siba.fi/ethesis/files/nbnfife200902021148.pdf>.

Ollila, H.; Ruokolainen, O. & Heloma, A. 2012. Yläkoululaisten tupakointi Suomessa: Global Youth Tobacco Survey 2012 -tutkimuksen maaraportti. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Tampere: Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy. Viitattu 15.10.2015.

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/125469/URN_ISBN_978-952-302-342-0.pdf?sequence=1.

Pajarre-Sorsa, S. 2009. Nuorten päihteet. Duodecim. Viitattu 28.10.2015. www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=Imy00015.

Patja, K. 2014a. Tupakka ja sairaudet. Duodecim. Viitattu 15.10.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01066.

Patja, K. 2014b. Sähköiset nikotiiniannostelijat eli niin sanotut sähkösavukkeet ("sähkötupakka"). Duodecim. Viitattu 15.10.2015.

http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=dlk01164.

Penttilä, J. 2013. Alkoholi ja nuoret aivot. Potilaan lääkärilehti. Julkaistu Lääkärilehdessä 19/13. Viitattu 28.10.2015.

<http://www.potilaanlaakarilehti.fi/kommentit/alkoholi-ja-nuoret-aivot/#.VjCQa03otaQ>.

Pylkkänen, S; Viitanen, R. & Vuohelainen, E. 2009. Mitä on nuorisoalan ehkäisevä päihdetyö? Laadukkaan päihdekasvatuksen tukimateriaali.

Humanistinen ammattikorkeakoulu. Helsinki: Preventiimi – nuorisoalan ehkäisevän päihdetyön osaamiskeskus. Viitattu 15.10.2015.

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisotyoen_kohteet_ja_rahoytus/ennaltaehkaeisevae_paeihde_ ja_huumetyoe/liitteet/Nept_fin_2_painos.pdf.

Päihdelinkki. 2015a. Tupakka. Viitattu 15.10.2015.

<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/tupakka>.

Päihdelinkki. 2015b. Alkoholi. Viitattu 17.10.2015.

<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/alkoholi>.

Päihdelinkki. 2015c. Kannabis. Viitattu 15.10.2015.

<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/kannabis>.

Päihdelinkki.fi. 2015d. Ekstaasi eli MDMA. Viitattu 15.10.2015.

<http://www.paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/pikatieto/ekstaasi-eli-mdma>.

Raitasalo, K.; Huhtanen, P.; Miekkala, M. & Ahlström. 2012. Nuorten päihteiden käyttö Suomessa 1995-2011- ESPAD- tutkimusten tulokset. Juvenes print.

Remes, P., Hirsjärvi, S. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. Tammi.

Saikkonen, K. 2012. Päihdevalistukselle vaikuttavuutta – nuorten ajatuksia päihdevalistuksesta. Porvoo: Laurean Ammattikorkeakoulu. Viitattu 12.2.2015.

http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/48645/Saikkonen_Katja.pdf?sequence=1.

Salmi, J. & Uotila, E. 2013. Ehkäisevää päihdetyötä nuorille – Esittävä taide alkoholivalistuksen keinona. Opinnäytetyö. Turun ammattikorkeakoulu.

Hoitotyön koulutusohjelma. Terveystoiminta. Viitattu 4.10.2015.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/56493/Salmi_Johanna_Uotila_Essi.pdf?sequence=1.

Soininen, M. 2007. Nuuska lisää haimasyövän riskiä. Lääkärilehti. Viitattu 15.10.2015.

http://www.laakarilehti.fi/uutinen.html?opcode=show/news_id=4764/type=.

Suomen ASH ry. Nuuska ja sähkösavuke. Hengityslitto. Viitattu 15.10.2015.

http://www.hengityslitto.fi/sites/default/files/oppaat/nuuska_ja_sahkosavuke.pdf.

Talonen, H. Lokakuu 2013. Nuorten päihdeasenteet ja –kasvatus. Hubu-päihdekasvatusmenetelmän merkitys nuorten päihdeasenteissa. Sosiaalityön pro gradu –tutkielma. Valtiotieteellinen tiedekunta – sosiaalityö -laitos. Helsingin yliopisto. Viitattu 15.10.2015.

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/41844/Pro%20gradu.pdf?sequence>

Tampereen yliopisto. 2013. Tutkittavien itsemääräämisoikeus. Viitattu 21.4.2015. <http://www.uta.fi/tutkimus/etiikka/periaatteet/itsem.html>.

Terveystoiminta ja hyvinvoinnin laitos. 2014a. Sähkösavukkeiden turvallisuus ja terveyshaitat. Viitattu 15.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakkatuotteet-ja-sahkosavuke/sahkosavuke/sahkosavukkeiden-turvallisuus-ja-terveyshaitat>.

Terveystoiminta ja hyvinvoinnin laitos. 2014b. Päihteet ja riippuvuudet. Viitattu 5.3.2015. <https://www.thl.fi/fi/tutkimus-ja-asiantuntijatyo/vaestotutkimukset/kouluterveyskysely/tulokset/tulokset-aiheittain/paihteet-ja-riippuvuudet>.

Terveystoiminta ja hyvinvoinnin laitos. 2015a. Ehkäisevä päihdetyö. Viitattu 26.5.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeetyo>.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2015b. Päihdevalistuksen tavoitteet. Viitattu 26.5.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/ehkaiseva-paihdeytyo/paihdekasvatus-ja-valistus/paihdevalistuksen-tavoitteet>.

Terveyden- ja hyvinvoinninlaitos. 2015c. Lapset, nuoret ja perheet. Viitattu 28.10.2015. https://www.thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/taidelahtoiset_menetelmat.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2015d. Mikä on sähkösavuke? Viitattu 15.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakkatuotteet-ja-sahkosavuke/sahkosavuke>.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2015e. Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet. Nuuska. Viitattu 15.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/tupakka/tupakkatuotteet-ja-sahkosavuke/nuuska>.

Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos. 2015f. Alkoholit, tupakka ja riippuvuudet. Huumeet. Viitattu 28.10.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/huumeet/kannabis/kannabiksen-terveysvaikutukset>.

Tutkivan teatterityön keskus. 2013. Voimaa taiteesta – malleja taiteen soveltamiseen hyvinvointialalla. Tampereen yliopisto. Tammerprint. Viitattu 18.10.2015. http://www.voimaataiteesta.fi/uploads/pdf/Voimaa_tauteesta.pdf.

Työterveyslaitos. 2012. Sähkötupakan terveysvaikutuksista ei riittävästi tietoa. Viitattu 15.10.2015. http://www.ttl.fi/fi/tiedotteet/Sivut/tiedote7_2012.aspx.

Valtari, M. 2006. SPSS- perusteet. Helsingin yliopisto. Viitattu 15.10.2015 <http://www.helsinki.fi/~komulain/Tilastokirjat/04.%20Valtari-Spss-opas.pdf>.

Verne liikenteen tutkimuskeskus. 2015. Tiedon analysointi. Tampereen teknillinen yliopisto. Viitattu 28.10.2015. <https://www.tut.fi/verne/tutkimusmenetelmat/tiedon-analysointi/>.

Virtuaali ammattikorkeakoulu. Kyselyyn perustuvan tutkimuksen suorittaminen. Viitattu 19.5.2015.

<http://www2.amk.fi/digma.fi/www.amk.fi/opintojaksot/0709019/1193463890749/1193464131489/1194289345955/1194290010211.html>.

von Brendenburg, C. 2008. Kulttuuri ja hyvinvoinnin välistä yhteyksistä – Näköaloja taiteen soveltavaan käyttöön. Opetusministeriön julkaisuja 2008:12. Opetusministeriö. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikanosasto. Yliopistopaino. Viitattu 18.10.2015.

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm12.pdf?lang=fi>.

WHO. 2013. Questions and answers on electronic cigarettes or electronic nicotine delivery systems (ENDS). www.who.int/tobacco.

Wickholm, S. & Lahtinen, A. & Ainamo, A. & Rautalahti, M. 2012. Nuuskan terveyshaitat. Duodecim. Viitattu 15.10.2015.

http://www.duodecimlehti.fi/web/guest/arkisto?p_p_id=Article_WAR_DL6_Articleportlet&p_p_action=1&p_p_state=maximized&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-1&p_p_col_count=1&viewType=viewArticle&tunnus=duo10270.

Liite 1 (1)

Saa olla selvänä – kyselylomake

Rastita mielestäsi sopivin vaihtoehto tai vastaa sille varattuun tilaan.

1. Sukupuoleni: ___tyttö ; ___ poika
2. Kouluni _____

	kyllä	ei	en osaa sanoa
3. Olen jo kokeillut alkoholia			
4. Käytän säännöllisesti alkoholia			
5. Aion kokeilla alkoholia yläasteen aikana.			
6. Aion kokeilla ensimmäisen kerran alkoholia 18-vuotiaana tai myöhemmin.			
7. Olen kokeillut tupakkaa.			
8. Poltan tupakkaa säännöllisesti.			
9. Olen kokeillut huumeita (esim. kannabis, hasis, ekstaasi)			
10. Koen päihteistä ja niiden riskeistä annettavan tiedon tärkeänä.			
11. Koen näytelmän hyvänä menetelmänä päihteidenkäytön ehkäisyssä.			
12. Sain näytelmästä tärkeää tietoa päihteidenkäytön riskeistä ja haitoista.			
13. Haluan saada näytelmän avulla tietoa myös muista päihteistä.			
14. Mielestäni purkutunti oli tärkeä osa Saa olla selvänä –hanketta.			

Käännä paperi, kiitos! →

Liite 1(2)

15. Mistä päihteisiin liittyvästä asiasta/aiheesta haluaisit saada lisätietoa?

---

16. Mitä mieltä olit päihdenäytelmästä?

---

17. Mitä mieltä olit näytelmän jälkeisestä purkutunnista?

KIITOS VASTAUKSISTASI! 😊

Saatekirje

Hyvä nuori,

Olemme hoitotyön opiskelijoita Turun ammattikorkeakoulusta. Opinnäytetyömme tarkoitus on kartoittaa Salon 7. luokkalaisten nuorten päihteidenkäyttöä ja näytelmän käytön hyödyllisyyttä päihteidenkäytön ehkäisyssä. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää nuorten päihdekasvatusta. Tutkimukseen osallistuvat Salon yläkoulujen 7.luokkalaiset nuoret.

Saa olla selvänä hankkeeseen liittyen olet nähnyt päihdenäytelmän ja osallistunut terveydenhoitajaopiskelijoiden pitämään purkutuntiin. Pyydämme sinua vastaamaan mahdollisimman rehellisesti, nimettömästi ja itsenäisesti kyselylomakkeeseen koskien päihteidenkäyttöä, näytelmää ja purkutuntia. Kyselylomakkeeseen vastaaminen katsotaan suostumukseksi tutkimukseen, mutta vastaaminen on täysin vapaaehtoista ja sen voi keskeyttää koska tahansa. Vastaukset käsitellään luottamuksellisesti. Mielipiteesi on meille tärkeä!

Kiitos yhteistyöstäsi,

Emmi Kuitunen, Hoitotyön opiskelija

Tuula Sonck, Hoitotyön opiskelija

Heidi Vuorisalo, Hoitotyön opiskelija

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
TURKU UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

**OPINNÄYTETYÖN
TOIMEKSIANTOSOPIMUS**

1

OPISKELIJAN TIEDOT

Nimi Emmi Kuitunen, Heidi Vuorisalo & Tuula Sonck
 Osoite Mököistenkatu 5 as 30 24100 Salo
 Puhelin koti 044 9779744 Puhelin työ _____
 Sähköposti emmi.kuitunen@edu.turkuamk.fi
 Koulutusohjelma Hoitotyön koulutusohjelma, sairaanhoitaja

OPINNÄYTETYÖ

Aihe/työnimi

Salon 7. lokakuun kokemuksia näytelmän käyttämisestä päihteidenkäytön ennalta-ehkäisyssä.

 Aikataulu Loka-marrasku 2015

TOIMEKSIANTAJA

Organisaatio Salon kaupunki
 Työn ohjaaja / yhteyshenkilö Katja Marjanen
 Osoite Vilhonkatu 25 24240 Salo
 Puhelin ~~044~~ 772 3556 Sähköposti Katja.marjanen@Salo.fi

OHJAAVAN OPETTAJAN YHTEYSTIEDOT

Ohjaava opettaja Tiina Pelander
 Puhelin 044 9075486 Sähköposti Tiina.pelander@turkuamk.fi

Turun ammattikorkeakoulu
 Joukahaisenkatu 3 A, 20520 Turku
 puh. 02 263 350 faksi 02 2633 5791
 sposti etunimi.sukunimi@turkuamk.fi

OPINNÄYTETYÖN SOPIMUSEHDOT*

OHJAUS JA VASTUUT

Vastuu opinnäytetyön tekemisestä ja tuloksista on opiskelijalla. Turun ammattikorkeakoulu vastaa opinnäytetyön ohjauksesta. Toimeksiantaja sitoutuu antamaan opiskelijan käyttöön kaikki opinnäytetyön tekemisessä tarvittavat tiedot ja aineistot sekä ohjaamaan opinnäytetyötä toimeksiantajaorganisaation näkökulmasta.

OIKEUDET

Opinnäytetyön tekijänoikeus kuuluu tekijälle eli opiskelijalle. Tekijänoikeuden lisäksi myös muiden immateriaalioikeuksien osalta noudatetaan kulloinkin voimassa olevaa kyseessä olevaa oikeutta koskevaa lainsäädäntöä.

TYÖSUHDE JA KUSTANNUKSET

Mahdollisesta työsuhteesta, työstä maksettavasta palkki-osta ja työstä mahdollisesti aiheutuvien kustannusten korvaamisesta toimeksiantaja ja opinnäytetyön tekijä sopivat erikseen.

TULOSTEN JULKISTAMINEN JA LUOTTAMUKSELLISUUS

Opinnäytetyöstä laaditaan Turun ammattikorkeakoulun ohjeen mukainen kirjallinen raportti.

Mitä liike- tai ammattisalaisuuksiin liittyviä asioita ei esitetä opinnäytetyöraportissa?

Kirjallinen raportti luovutetaan toimeksiantajalle ja asetetaan kirjaston kokoelmiin tai julkaistaan elektronisessa muodossa verkkokirjastossa.

Julkaistava opinnäytetyöraportti on laadittava niin, ettei se sisällä liike- tai ammattisalaisuuksia tai muita julkisuuslaissa (laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta) salassa pidettäväksi määrättyjä tietoja, vaan ne jätetään työn tausta-aineistoon. Opinnäytetyön arvioinnissa otetaan huomioon sekä julkaistava että salassa pidettävä osa.

Opinnäytetyön toimeksiantaja ja opiskelija sitoutuvat pitämään salassa kaikki opinnäytetyön tekemisessä ja sitä edeltävissä tai sen jälkeisissä neuvotteluissa esiin tulevat luottamukselliset tiedot ja asiakirjat.

Toimeksiantajan edustajalle varataan mahdollisuus tutustua opinnäytetyöraporttiin viimeistään neljätoista (14) päivää ennen aiotua julkaisemista. Toimeksiantaja antaa työstä ennen edellä mainittua julkaisemisajankohtaa lausunnon, jossa voidaan määritellä opinnäytetyöraporttiin mahdollisesti sisältyvät liike- tai ammattisalaisuudet, joita ei julkaista.

OLEMME YHTEISESTI SOPINEET OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUKSESTA YLLÄ ESITETYLLE TAVALLA

26/5/2015

Emmi Kuitunen, Heidi Vuorisalo, Tuula Sonck

8/6/2015

Opiskelija

Kati Kuitunen

Toimeksiantaja

LIITE : OPINNÄYTETYÖSUUNNITELMA

* Turun ammattikorkeakoulun toiminnan yhtiöittämistä vuoden 2014 alusta valmistellaan. Osakeyhtiön toiminnan alettua tämä sopimus siirtyy Turun AMK:n toiminnan vastaanottavalle yhtiölle.

Turun ammattikorkeakoulu
Joukahaisenkatu 3 A, 20520 Turku
puh. 02 263 350 faksi 02 2633 5791
sposti etunimi.sukunimi@turkuamk.fi

TURUN AMMATTIKORKEAKOULU
Terveysala, Salo
Ylihaistentie 2
24130 SALO
Puh. (02) 263 350
Fax. (02) 2633 6179

ANOMUS OPINNÄYTETYÖN AINEISTON KOKOAMISEKSI

Tutkimuksen nimi	Salon 7. luokkalaisten kokemuksia näytelmän käyttämisestä päih- teidenkäytön ennaltaehkäisyssä
Tutkimusongelma	- Mitä päihteitä Salon 7. luokkalaiset nuoret käyttävät? - Mitä mieltä Salon 7. luokkalaiset nuoret ovat näytelmästä päih- teidenkäytön ehkäisykeinona?
Tutkimuksen kohde ja aineiston keruumene- telmä	Salon 7. luokkalaiset nuoret (Moision, Hermannin, ~~Mentolan~~ ja Perniön yläkoulut) <i>Armfeltin</i> Aineisto kerätään kyselylomakkeella
Aineiston kokoamis- ajankohta	Lokakuu 2015
Tutkimuksen arvioitu valmistumisajankohta	Marraskuu 2015
Tutkimussuunnitelma hyväksytty	<i>27.5.2015</i>
Tutkimuksen ohjaajat	<i>TIINA MANNINEN</i> puh. <i>044 9077486</i> <i>SIRPA NIKUNEN</i> puh. <i>044 9075494</i>
Sitoudumme käyttämään kokoamaamme aineistoa tutkimusongelman puitteissa ja siten, että tutkimuksen kohteena olevien henkilöiden anonymiteetti säilyy.	
Tutkimuksen tekijät	<u>Sairaanhoitaja</u> <u>NHSHSS12</u> (suuntautumisvaihtoehto) (ryhmä)
	<u>Emmi Kuitunen, Tuula Sonck, Heidi Vuorisalo</u> (nimi)
	<u>Mökköistenkatu 5 as 30 24100 Salo</u> (osoite)
	<u>0449779744</u> (puhelinnumero)

Anomus käsitelty 8.6.2015
(x) lupa myönnetty
( ) lupa eväty, peruste _____

Allekirjoitus *Katja Manninen*
KATJA MANNINEN

Anomus ja tutkimussuunnitelma toimitetaan yhtenä kappaleena, josta toimeksiantaja lähettää kopiot yhdelle
opiskelijalle, yhdelle ohjaavalle opettajalle ja kullekin työhön osallistuvalla toimipisteelle. Alkuperäinen jää
toimeksiantajalla. Valmis työ toimitetaan toimeksiantajalle sovitulla tavalla.